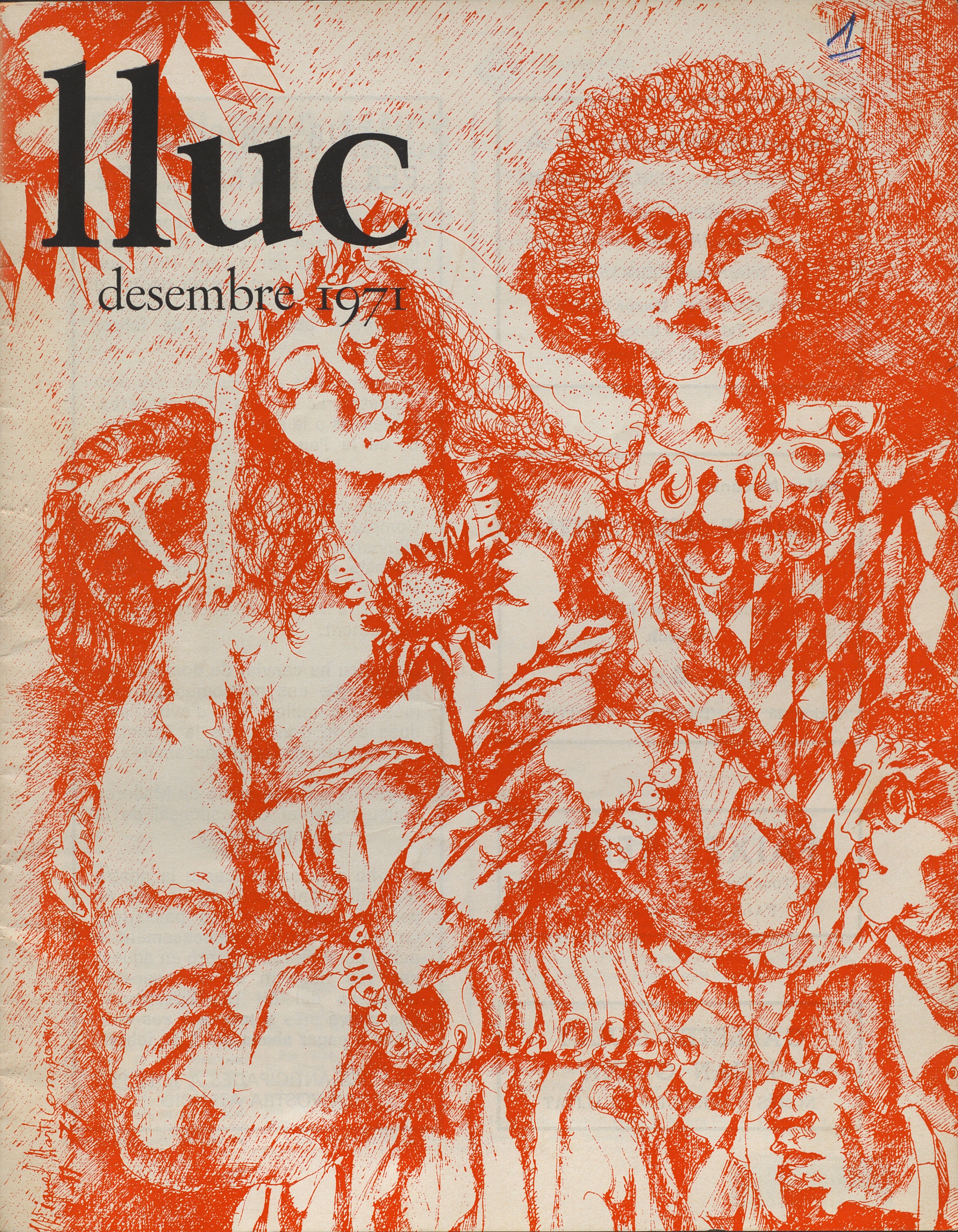

MUC

desembre 1971

Miquel Martí i Compans

Perles de Manacor, S.A.

ALTA FANTASIA - PERLES - JOIERIA

Jaume de Santacília, 9, entr. - Tel. 216548

PALMA DE MALLORCA

Telegrams: PERMASA

Casa Central: Pl. Rector Rubí, 8

Tel. 143 (3 línies)

MANACOR (Mallorca)

Taller Mecànic

FILLS DE JACINT SOBERATS

Venda de Motors i Bombes

Guarch

Major, 45 - Tel. 85 - SA POBLA

FAIXES REINA

Юзеп Tous Ferrer, 1 — Tel. 216033

PALMA DE MALLORCA

GALLETES QUELY

I CAN GUIXA

NOMÉS FABRIQUEN QUALITAT

SUBSCRIPCIO PER A L'ANY 1972

Suplicam als nostres subscriptors que desitgen renovar les seves subscripcions per a l'any 1972, que ens enviïn l'import **per gir postal**, o utilitzant qualsevol altra forma de pagament, **abans del 5 de febrer vinent**.

La subscripció de protector són 300 pessetes. La corrent, 200 pessetes. Enviau-les a la nostra Administració: **C. de la Pau, 3 - PALMA DE MALLORCA (Balears)**

També podeu ingressar l'import al Compte Corrent obert a nom de la «Revista LLUC» en el **Banc de Bilbao Agència Avda. Generalísimo - PALMA DE MALLORCA**, comunicant per carta a la nostra Administració el dit abonament.

Si qualcú ha canviat de domicili, suplicam que ens ho comuniqui com més aviat millor, a fi d'evitar pèrdues en la tramesa de la Revista i despeses de reembossaments.

Si viviu a qualche poble de Mallorca podeu pagar al Corresponsal de la nostra Revista.

Fent-ho així, simplificareu la nostra feina d'administració. Si no vos és possible, aleshores vos passariem un rebut contra reembossament a partir del 6 de febrer, però en aquest cas vos hauríem de carregar les despeses del dit reembossament. **Ens convé més a tots que vos anticipieu a pagar abans del 5 de febrer.**

GRÀCIES ANTICIPADES A TOTS PER
LA VOSTRA ATENCIÓ

CORREU DELS AMICS

SOBRE LA UNIVERSITAT BALEAR

Sr. Director de la revista
LLUC

Amb aquestes lletres voldria tornar a les vostres planes un tema que, amb serenitat, ha tocat el vostre corresponçal Josep Maria Quintana, el de la «Universitat Balear» (oct. 1971).

Tot i essent molt acceptables bastantes de les seves reflexions, pens que alguns aspectes es poden veure des d'un altre punt de vista. I es per això que jo també hi voldria dir unes paraules, reconeguent ja des del començament la meua ignorància respecte dels interessos concrets que es juguen amb ocasió de la «UB», fóra extrany que un problema de tals proporcions nasqués net de taques!

Quant al per què de la «UB», m'agradaria completar lo que escriu J. M. Q., dient que no es pot tenir en compte just les possibles intencions i ambicions dels promotors tenguin o cerquin responsabilitats administratives o polítiques. Jo diria que han de comptar molt més les ganes i més encara la necessitat de tantes altres persones que de la «UB», no en treurien cap altra avantatge que la pròpia promoció cultural amb la facilitat que gran part de ciutadans espanyols tendran dins un futur previsiblement pròxim.

Tant o més important que aquesta voluntat de superació, crec que ha de comptar l'enriquiment de la nostra societat, que podria veure com a possibles i facilitats uns altres camins, diferents dels billets verds que proporcionen les barres dels bars i cafès o els quatre mots de francès o alemany apresos a l'atropellada. Crec que la dita vida fàcil i buida en excés és una contrapartida del turisme. Pens que una comparació de la premsa local amb altres del nostre Estat, deixaria al nu la nostra pobresa humana, no compensada pels milions en

divises ni per les experiències «personals».

Tenc la impressió de que un certs problemes d'ordre social, cultural, polític i religiós que toquen adesiara uns certs medis de comunicació, mos troben molt endormissats, i en part perquè mos falta una bona dosi de sensibilitat davant ells; la reflexió universitària a ca nostra, seria al meu veure un bon despertador del nostre poble, que, segons diuen, comença a esser panxa-content.

Lo que escriu J. M. Q. respecte del nom de la Universitat a Ciutat —i les conseqüències que en deriva—, tot és d'una honestat admirable, i cal tenir-ho en compte. Compartir la insularitat, no significa compartir les mateixes solucions. Per això crec que el vostre cronista te raó al fer-mos veure que les altres illes no guanyaran molt amb una «UB».

Lo que ja no me convenç massa es lo que diu respecte de la categoria professional i del nivell cultural alcançable a una universitat. No es que vulgui discutir el de les esmentades pel vostre corresponçal; però m'assembla que la seva apreciació té quelcom d'il·lusori. De grans mestres n'hi ha ben pocs, i dins les grans universitats cauen molt lluny, quan no s'allunyen o no els fan enfora les ocupacions extra-acadèmiques. Un bon nivell cultural, al meu parer, tampoc depèn fatalment del lloc, i dubt que estigui determinat per la grandària d'una universitat. Per això diria que una relació fructuosa entre el mestre i l'estudiant, seria ben possible dins una Universitat Balear, que podria comptar, no just amb un número com l'actual de mallorquins que estudien a fora, sino també amb els altres que, en la nova situació veurien les portes obertes de cap a un futur més positiu i ric.

Per això, i conscient de les altres dificultats que esmenta el vostre corresponçal, crec necessària i possible una bona Universitat Balear.

Josep AMENGUAL BATLE

Sumari

Correu dels amics	1
El Nadal de la nostra fe, <i>per Miquel Gayà</i>	3
Jovellanos i la seva tasca educadora a Mallorca, <i>per Antoni J. Colom i Cañellas</i>	4
Escodrinyant arxius, <i>per Llorenç Villalonga</i>	6
La brega. Narració, <i>per Francesca Homar i Muntaner</i>	10
Converses d'estiu, <i>per Antoni-Lluc Ferrer</i>	13
A la ciutat dels llibres	14
Isidor, <i>per Joan Manresa</i>	17
Lluc per Mallorca	18
Conversa amb Cristòfor Serra, <i>per Damià Ferrà-Ponç</i>	19
Desgràcies del Museu Arqueològic, <i>per M. Vi-llangómez Llobet</i>	21
Rosa dels vents	21

PORTADA: Dibuix de MIQUEL MARTÍ COMPANYY

LLUC

Revista mensual

Any LI - Núm. 609 - Desembre 1971

Direcció i Administració: PP. MISSIONERS DELS SS. CORS
C/. de la Pau, 3 - Palma de Mallorca - Tel. 21 23 56

Conseller-Delegat: P. RAMON BALLESTER M. SS. CC.

Director: GABRIEL FUSTER MAYANS

Secretari: MIQUEL GAYÀ

Administrador: P. JOAN ARBONA M. SS. CC.

Consell de Redacció: MIQUEL DURAN ORDIÑANA, GABRIEL JANER
MANILA, MN. PERE LLABRÉS, JOAN MIRALLES MONTSERRAT,
DAMIÀ FERRÀ-PONÇ, JAUME REYNÉS M. SS. CC.

Subscripció: 200 ptes. anuals

Estranger: 250 ptes. anuals

Preu de l'exemplar fora de subscripció: 25 ptes.

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

Imprimeix, damunt paper de la casa OLIVA I BOADA, S. A., la
IMP. SS. CORS - Balmes, 89 Depòsit legal: P. M. 276-1958

Bar Restaurant Ca S'AMITGER

Vos hi serviran uns bons plats
típics de Mallorca

Telèf. 11 - LLUC

Banderins

SALMA

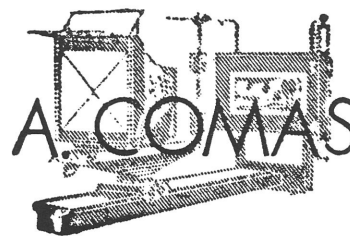
Escuts, insígnies i calcomanies

Eusebi Estada, 150 - 2.^{on} - 1.^a

Telèf. 252633

PALMA DE MALLORCA

Fotogravats

Reproducció de transparències en color
Missió, 61 interior - Tel. 213952 - Palma

Bar restaurant de Lluc i Fonda del Monestir

Per a Noces i primeres Comunions
i tota classe de serveis als pelegrins

LLUC - Tel. 6

El Nadal de la nostra fe

Nadal és un dels esdeveniments religiosos entorn del qual abunden més els tòpics, les històries, el folklore, el costumari casolà i fins les festes socials. En aquest nostre món d'Europa dir Nadal és evocar imatges de fred i neu, pastorells tremolosos ajocant-se vora el foc, neules i pessebres a les llars i en els temples, l'arbre de Noël, els espectacles del circ. També la cuina pròpia d'aquestes diades, amb els torrons, la coca bamba, l'indiote i la porcella; els vins i xampanyes; les matances a la pagesia, i les il·luminacions a ciutat. I encara, vessar diners en doina, comprar obsequis a balquena, i fins una certa alienació que dura setmanes. I les festes nocturnes i els balls de gala, amb sopars caríssims a casa i fora casa.

Hi ha un Nadal per cada persona, per cada poble i per cada gust. Hem conegut Nadals tristíssims: els de la guerra, a les trinxeres, entre ruïnes i canons; i els de la postguerra, amb privacions, sense gens de luxe, amb les llars sense foc. Qui més qui manco ha conegut els Nadals de la infantesa, amb els avis i els pares, amorosidament acotxats en la tendresa familiar. Després un tornà gran, moltes il·lusions prengueren rovell, l'amor dels avis se tornà un somni, fins un dia ens faltà la mare, i el Nadal començà a tenir un regust d'agredolç.

Nadal, amb les targetes de felicitació i el seu trull específic, ens convida a una reflexió i a fer un atur en el camí; se va instituir per a una veïlla en la nit i el parèntesi d'unes diades. El malefici del món va tenir prou força i poder com per a robar-nos l'encant del pensament i el sossec i la calma.

Hi ha el Nadal de l'art, amb les seves múltiples manifestacions: en l'escultura, en la pintura, en el dibuix... I el llegat de la música antiga i moderna amb tot de villancets i cançons. I el tresor de la poesia que amb aquest motiu innunda cada vessant del nostre esperit.

I hi ha el Nadal de les pompes religioses en els temples i santuaris, amb litúrgies solemnes i funcions de les matines. El Nadal dels qui serveixen unes pràctiques religioses i les mantenen. També es poden amanir amb actes més o manco protocolaris, més o manco intensament viscuts, de les rifes benèfiques, dels donatius i la caritat vers els desposseïts.

Però jo em voldria referir principalment a un Nadal més allunyat dels tòpics, del folklore i dels costumaris, sense exterioritzacions del món: el Nadal de la fe cristiana. Un Nadal que, amb paraules de l'apòstol Pau, celebra la revelació de l'amor de Déu:

que vol salvar tots els homes
i ens ensenya
que abandonem la impietat
i els desigs mundans,
per viure en aquest món
una vida de sobrietat,
de justícia
i de veritat,
mentre esperam que es compleixi
feliçment la nostra esperança,
que es manifesti la glòria de Jesucrist,
Déu gran i salvador nostre (Tt. 2, 11-13).

Déu, amb aquesta revelació del seu amor vers els homes,

no l'han mogut les obres bones
que nosaltres podíem haver fet,
sinó la seva bondat,

la qual, fent-nos justs per la seva gràcia, ens constitueix

hereus de la vida eterna,
que des d'ara tenim dret a esperar.

(Tt. 3, 5-7)

Per viure aquest Nadal ens caldrà, certament, fugir un poc més dels tòpics, de la bulla i de l'esperit mundà. Els cristians que senten la fe i la volen viure, s'esforcen a trobar un moment per a la meditació i el misteri. Pensen en el gran do d'aquesta fe, que ningú no barataria per tots els tresors, i que dóna un sentit incommensurable a la nostra vida i és un esperó que ens estimula per a la tasca. Pensen en la felicitat, tan pobra i tan minsa, d'aquells que no l'han poguda trobar, aquesta fe; potser no sempre per culpa pròpia, i en el goig que els invadiria si la poguessin sentir i la poguessin viure. I pensen, principalment, en l'escassíssim mèrit, potser no gens, dels qui l'han obtinguda. Saben que si avui la senten, demà podrien no sentir-la; i per això la demanen més intensament dia rera dia. Reflexionen sobre la pròpia responsabilitat d'haver-la rebuda, la qual deurien viure amb un absolut abandó de la impietat i dels desigs del món. Els cristians d'ara, d'aquest moment, més que no fustigar els agnòstics i els qui no creuen, voldrien compartir-la amb ells, al mateix temps que tremolen de por perquè saben que aquest do el porten en vasos d'argila molt trencadissa. Confiadament, però, i molt humilment, senten un goig inexplicable davant aquest misteri salvífic de la bondat de Déu que se'ns revela, i aïhora els omple un irrenunciable anhel de proclamar-lo als quatre vents, com aquells àngels en la nit santa pels vorals i camins de la Cova.

Miquel GAYA

JOVELLANOS I LA SEVA TASCA EDUCADORA A MALLORCA

per Antoni J. COLOM I CAÑELLAS

Quan Jovellanos arriba a Mallorca, porta una llarga experiència en el camp de l'Educació (Institut de Gijón, plans d'estudis per al Col·legi de Calatrava, etc.) Prest, la Societat Mallorquina el posa al corrent dels seus projectes educatius (la creació d'un centre de nivell mitjà) vers els quals manifestà un viu interès. (1)

Jovellanos està plenament convençut de que la il·lustració de les masses podia produir a la llarga una gran tasca reformadora (2) i que era el mitjà més eficaç per a transformar les estructures socio-polítiques i econòmiques d'una nació: «No hay redención económica posible sin una anterior redención intelectual». (3) Jovellanos no fou un pedagog sinó un polític conscient del paper que hi juga l'Educació en el desenvolupament i evolució dels estats, un home pràctic, un educador les obres del qual nasqueren de l'anàlisi de situacions concretes i reals. (4)

La seva tasca a Mallorca és un exemple que reafirma tot el que he dit. En les seves opinions, respecte del projecte de la Societat Econòmica Mallorquina, no hi veig la concepció d'un centre a imitació del que havia fundat a Gijón l'any 1794. (5) Jovellanos va veure que les realitats socio-culturals i econòmiques d'Astúries eren diferents de les mallorquines. L'Institut Asturià era un centre d'ensenyament tècnic-especialitzat (6) que sorgí de les necessitats que aquella regió tenia plantejades quant a personal capacitada per a dirigir les mines, el comerç marítim, la indústria, etc. En canvi, l'Institut que Jovellanos projectava per a Mallorca, obeeix a una casuística de tipus cultural i social. Fou el resultat de l'anàlisi que va fer sobre la situació de l'ensenyament a Mallorca i la funcionalitat educativa dels distints graus d'instrucció. En conseqüència, aconsellà a la Societat Econòmica Mallorquina de que estengués preferentment l'Ensenyament Primari, amb paraules que demostren tota la seva creença en el poder reformista de l'educació: «Mallorquines, si

deseáis el bien de vuestra patria abrid a todos sus hijos el derecho de instruirse, multiplicad las escuelas de primeras letras...» (7)

En el seu estudi sobre l'ensenyament mitjà i superior tractarà de delimitar els seus respectius camps: «La una estarà dedicada para educar la puerícia, la otra lo estará para instruir la adolescencia y juventud». «La nueva institución pública no irá contra la Universidad sino que ayudará a que consiga sus fines pues prepara a la adolescencia». (8) És a dir que Jovellanos no veu incompatibles un centre d'estudis universitaris i una institució a nivell mitjà, així com pretenien els Il·lustrats mallorquins (9); al contrari, de que hi siguin totes dues, reconeix un millor profit social. Una institució mitjana prepararia la joventut per als estudis universitaris, reforçant-se d'aquesta manera la mateixa Universitat. (10)

Si damunt tot això, recordam la ideologia educativa de Jovellanos, (11) serà obvi assenyalar, que es va oposar al projecte de la Societat Econòmica Mallorquina que se centrava en la creació d'un Seminari:

«Infiérese de aquí que lo que conviene a Mallorca no tanto es un Seminario de Educación cuanto una Institución Pública y abierta en que se dé toda la enseñanza que pertenece a ella: una institución en que sea gratuita toda la que se reputa absolutamente necesaria para formar un buen ciudadano». (12)

Fruit d'aquests estudis fou la seva obra *Tratado Teórico Práctico de Enseñanza* en el què, endemés de refutar la creació del Seminari (Centre tancat a les masses, ensenyaments purament humanístics, inexistència de la criança física i familiar... etc.), proposa la creació d'un Institut de nivell mitjà, capaç d'oferir un ensenyament obert, lliure, gratuït i actual, una educació que banyi l'home d'una cultura pràctica i útil: «Per a Jovellanos —afirma Sarraillh—, així com per a molts dels seus coetanis, el fi suprem de la cultura és

en efecte, l'eficàcia». Cal recordar que els postulats pedagògics de Jovellanos porten influències de Rousseau, Pestalozzi, Condorcet i d'altres. La seva virtut realment no resideix en l'originalitat, sinó en l'adaptació de les noves ideologies a la mentalitat hispana. Hem de tenir en compte que Jovellanos és un «pràctic» i que compta sempre amb el substrat al qual va dirigida aquesta «pràctica». El seu pla d'educació (13) encara notablement influït pel de Condorcet (14) conserva peculiaritats molt arrelades dins la cultura hispana. Per a l'Institut Balear que pretén, assenyalarà l'ensenyament de les Ciències Exactes i Experimentals, de les llengües modernes i nacional, sense oblidar la cultura literària; pretindrà, en fi, un ensenyament lliure, obert a qualsevol estament social i per tant gratuït, ensenyament utilitarista, eficaç per a la vida.

Aquest centre volgut, donarà lloc anys més tard a l'Institut Balear, inaugurat l'any 1836. El seu creador, el seu «alimentador» ideològic fou, sense cap dubte, Jovellanos. L'Institut Balear volgué en tot moment complir amb la seva missió culturalista i socialitzadora, així com esser, també, el pas previ i obligat de cap a la Universitat. D'aquí que, endemés d'esser un centre amb substantivitat pròpia fos la primera institució del país que impartís uns estudis molt parells a l'actual batxillerat. És en aquest sentit que s'ha de veure la influència de Jovellanos dins les modernes planificacions d'educació (plans de Gil de Zárate, Moyano i posteriors), (15) i específicament en la implantació del Segon Ensenyament i de la creació dels Instituts: influències que indubtablement es donaren a través de la seva estada a Mallorca i mitjançant els seus contactes amb la Societat Mallorquina d'Amics del País.

Quan Jovellanos analitza la situació mallorquina des del punt de vista educatiu, vol solucionar-la —ens reafirmam una vegada més—, pensant solament en la realitat que la determinava. Una prova d'això i de que no volgué calcar ací cap ni una de les seves experiències anteriors, fou l'atenció que dedicà al problema del bilingüisme, pretenint que el català de les illes s'ensenyàs a totes les escoles. (16) En aquest aspecte i tal vegada gràcies a la seva estada a Mallorca (durant el seu desterro a Bellver emprengué la redacció d'un diccionari bable), Jovellanos projecta per primera vegada dins Espanya els problemes del bilingüisme en el camp de la Pedagogia.

És curiós comprovar que els homes de la Societat Econòmica Mallorquina quan volen la fundació de l'Institut Balear, tant de temps desitjada, aixequen al Govern la seva petició fonamentada en les opinions de Jovellanos, (17) encara que, una vegada inaugurada la Institució, s'obliden d'aquest aspecte del bilingüisme, tant és així que la Junta Directiva de l'Institut Balear arribarà a

prohibir als seus alumnes l'ús de la llengua materna. (18)

Amb aquest treball no he volgut fonamentat la creació del Centre Educatiu més important de les Balears durant els darrers segles, sinó simplement mostrar el paper que Jovellanos tingué en aquesta empresa així com la influència fora de l'illa que tingué la seva col·laboració amb els il·lustrats mallorquins. Per a estudiar l'origen de l'Institut Balear, la seva base i casuística és imprescindible detenir-se en les realitzacions de la Societat Econòmica Mallorquina d'Amics del País, així com en la política educativa que va perseguir. (19)

Antoni J. COLOM I CAÑELLAS

NOTES BIBLIOGRÀFIQUES

- 1) Jovellanos, *Memoria sobre Educación Pública o sea Tratado Teórico Práctico de Enseñanza*. Bea. de Autores Españoles. T. XLVI. Madrid 1924. Pág. 230.
- 2) Sarrailh, *La Enseñanza Ilustrada de la Segunda Mitad del S. XVIII*. F.C.E. México 1965. Pág. 192.
- 3) Angel del Rio, *Introducción a las obras de Jovellanos (3 T)* Edit. Espasa Calpe. Madrid 1945/1956. Pág. XXXIX.
- 4) Vegeu el citat *Tratado teórico práctico de enseñanza*. I també: *Informe sobre la Ley Agraria. Noticias del Real Instituto Asturiano. Reglamento Literario e Institucional para llevar a efecto el plan de estudios del Colegio Imperial de Calatrava*.
- 5) Jovellanos, *Noticias del Real Instituto Asturiano*. Bea. Autores Españoles. T. L. Madrid.
- 6) *Ibidem*, pàg. 394.
- 7) *Tratado Teórico Práctico de Enseñanza*, Opusc. cit. pàgs. 241 i 242.
- 8) *Ibidem*, pàgs. 236 i 237.
- 9) *Ibidem*.
- 10) *Ibidem*, pàg. 237.
- 11) Veg. M.ª A. Galino, *Tres hombres y un problema: Feijoo, Sarmiento i Jovellanos ante la educación moderna*. C.S.I.C. Madrid 1953.
- 12) *Tratado Teórico Práctico de Enseñanza*. Opusc. cit., pàg. 254.
- 13) Veg. obra de M.ª A. Galino. Opusc. cit. pàg. 219.
- 14) Condorcet, *Escritos Pedagógicos*. Edit. Calpe. Colec. Universal. Nos. 554 i 555. Madrid 1922.
- 15) M. Utande Igualada, *Planes de estudio de Enseñanza Media (1787-1963)*. Dirección General de Enseñanza Media. Madrid 1964.
- 16) *Tratado Teórico Práctico de Enseñanza*. Opusc. cit. pàg. 245. Vegeu, també, l'obra de M.ª A. Galino, ja citada.
- 17) *Boletín Oficial de la Provincia de Mallorca*. 3er. trimestre de 1835. Imprenta real regentada per D. Juan Guasp i Pascual. Palma 1835. Pàgs. 303 a 308, 312 a 318 i 325 a 332.
- 18) *Diario Balear*, n.º 8. Divendres 8 de gener de 1836. 1er. trimestre. Pág. 4.
- 19) *Política Educativa de la Sociedad Económica Mallorquina: El Instituto Balear*. Antoni J. Colom, Tesi de llicenciatura inèdita dirigida pel Dr. Emili Redondo. Universitat de Barcelona.

ESCODRINYANT ARXIUS

per Llorenç VILLALONGA

A l'apèndix del llibre *Notes i memòries* de Gabriel Villalonga de Tofla Gelabert, (1) fill del meu besavi don Miquel Villalonga Muntaner (que nomia exactament com el meu pare, el general Miquel Villalonga Muntaner, perquè les aliances entre cosins eren freqüents a Mallorca) es fa referència a l'esvalotada figura de don Joan Villalonga, nat dins la primera meitat del segle XVII: exactament el 1644, o sia l'any en què un altre eixalebrat, Cromwell, guanyà la batalla de Marston-Moor.

L'autor de *Notes i memòries* era aficionat a escriure i, a part del llibre esmentat, que no em pertany, conserv d'ell a l'arxiu de Tofla cartes i notes curioses. En alguns d'aquests documents al·ludeix també, confusament, a aquell avantpassat del XVII, com qui té ganes de relatar alguna cosa i al mateix temps no s'atreveix a fer-ho del tot. La figura de don Joan (que ell escriu Juan) resulta tenebrosa i a moments sembla que se'l designàs per *el capellà cremat*, i de vegades por *el capellà casat*.

El meu germà Miquel, en la seva *Autobiografia* (Editorial Janés. Barcelona 1047) s'ocupa d'aquell Villalonga mal casat que havia de remoure tants de plets i donar què xerrà de tanta de gent amb les seves rareses. Vet aquí com s'expressa Miquel a la pàgina 14 de l'esmentada *Autobiografia*:

«Cierta erudito y discreto hidalgo de Palma [al·ludeix a don Pere Sampol i Ripoll] me facilitó el alegato de uno de los litigios que el decrepito señor de Tofla logró suscitar con sus veleidades testamentarias. (2) El documento es trilingüe y curioso. Su jurisprudencia, que arranca de la Biblia, se pierde en argucias de casuística cominera. El Derecho Romano se desmigaja en acertijos y la persuasiva dialéctica ya no es sino divertido trabalenguas. Fatigado de la razón, el silogismo ha descendido bizantinamente hasta el acróstico. Emparedado entre sutilezas, inquiera en vano un esclavo beduino a cual de los litigantes pertenece, pues si las fincas en pleito pueden esperar el oráculo jurídico que nunca llega, no puede hacer otro tanto el mísero esclavo, que aunque negro e indigno necesita un amo a quien servir y unos alimentos que le sostengan.» (3)

Don Joan Villalonga, que era fill segon del senyor de Tofla, com he dit a la segona nota, visqué prop de noranta anys i morí sense successió. Menà sempre una existència a part del seu *entourage*, perquè venia a esser, diríem, l'ovella negra de la família. S'havia casat ja vell amb Francesca Albar o Aubar, d'origen desconegut, o tal volta massa conegut —la seva mare, Margarida Abram, era jueva— cosa que situà el marit dins un mitjà diferent del que li corresponia. La dita Francesca començà imposant a la llar el seu germà Bartholomé —un vividor, com diríem avui— francament indesitjable, que intervenia en tots els assumptes de la casa.

El tal Bartholomé havia establert a Ciutat un negoci de cera i de sucre (indistintament apareix com a sucrer o *cerero*) que no tengué èxit i que endossà al cunyat Villalonga (el qual des de jove havia sentit una curiosa afició per les abelles) sens dubte perquè es fes càrrec dels deutes. Ja tenim, idò, don Joan, als seus anys, convertit de senyor pobre en botiguer ric, perquè inesperadament apareix, poc després, en una posició econòmica sumament envejable; i en llegir les donacions que atorgà davant el notari Bennàssar el 3 d'octubre de 1724, quan tenia ja vuitanta anys i era sec, ens sorprèn l'enumeració de les seves propietats i dels cabals en efectiu que li permeten ajudar el seu nebot Llorenç, fill major de l'hereu de Tofla i de Son Morrut, ric teòricament perquè posseïa moltes de quarterades, emperò pràcticament necessitat. (4)

Convé transcriure els principals punts d'aquelles donacions impugnables després per Francesca Albar, al·legant que el seu marit patia de demència, però la lectura de les quals demostra una normalitat i un seny absoluts, si bé és veritat que la forma en què estan redactades pertany al notari Bennàssar i al senyor Onofre Ramis Salvà, *Doctor en Ambos Derechos*, molt afavorit, com veurem, pel causant. Conservaré l'ortografia de l'època.

*Die 3 Mensis Octobris
a Nativitatae Dni MDCCXXIV.*

*En nom de Deu, etc., a tots fia cosa manifesta
co jo Juan Villalonga Sucre, natural de la Vila*

Il·lustració de Miquel Morell

d'Alaró, per lo bon amor que tench a VV. MM. Honor Llorens Villalonga de Tofla mon nebot, i Or. Onofre Ramis Salvà mon cosí; y per los molts serveis que de VV. MM. he rebuts, y vaig rebent, en atenció de les moltes obligacions, en que Deu Nostro Señor los ha passats de mon bon grat etc, ab lo present publich instrument done, ab donació pure, mera, simple, e irrevocable de present valedora, y fon efecta sortidor seguit mon obit, y no antes; a saber es: a V. M. dit Llorens Villalonga tots mos crèdits, drets, veus i accions, fruits, e interessos que tinch, y me expectan contra los bens de mon pare, mara, germans, y ger-

manas, tant per lo que per ells tinch donat y pagat, com per llegats, llegitimas, etc alias sobre el Predio Tofla: mes li donc de la mateixa manera, seguit mon obit, y no antes, les mías cases, que tinch dins la preferent Ciutat, y les habito, ab los carrechs, y censals, a que son tingudes; mes li donc seguit mon obit, y no antes si encara viurà mon esclau; para que durant sa vida lo servesca, com millor li aparega; y al dit Doctor Onofre Ramis los demes bens meus mobles, immobles, drets, veus, credits y accions a mi espectants, per qualsevol causa, via, robo, o acció; para que los puga beneficiar a favor de un de sos fills, con mi-

llor li aparega, los quals tingan ple dret de afavorir, si los apareixerà de la present donació, pues si fas la present donació ab animo de que dega afevorir al fil, o fillas; para que pugan conseguir bon estat, y no ab animo, que lo que importaran los bens, per mi a ells donats, entren en lo cos hereditari de sos bens, para aumentar les lligitimas de los altrás fills, o fillas, ni de ells pugan conseguir cantitat alguna ab los pactes, y reservas siguents.

Primerament me reservo de pertinencies de les mies cases la botiga y algorfa; pera que si no em premoria la señora Francesca Eubar me muller los posseyesca durant se seva vida, y no mes; franques de censal, pues seguit mon obit vull sian del dit Llorens, mon donatari, i dels seus.

Item me reservo 400 lliures moneda de Mallorca per atestar y fer a mes voluntats y en cas no disponges vull que totes se gasten en lo necessari del meu enterro, que en dit cas vull sie en l'Iglesia del Convent de Sant Domingo en lo confront de la Capella nostra Señora del Roser, y perque en el Molt R. P. Prior que serà en aquell temps tinga per be permetra que es fassa una tomba devall terra per posar lo meu cadaver com millor pugui tenir capacitat, y después, que la major part de ditas 400 lliuras sia arrogada en caritat de misses en dita Capella, y lo demás en les Iglesias, y Altars privilegiats, que eligirà dit Doctor Ramis, o son sucesor, que vull sia tingut pagar dites 400 lliures, luego seguit mon obit.

Item que dit Doctor Onofre Ramis sia tingut y obligat en haver de pagar a la dita Señora Francesca Aubar me muller cada any per los aliments vivint vida viudal casta y sens marit 50 lliures moneda de Mallorca per tersas anticipades de fe vida i no més.

Item me reservo 400 lliures que dit Doctor Ramis Salvà daurà donar al dit Llorens Villalonga; para quitar equivalent sensal del que fa per lo seu predi anomenat Tofla. (5)

Segueixen moltes cites llatines i altres clàusules referents a llegats que hauran de pagar els donataris, els quals declaren *acceptar la donació per Vossa Mercè dit Juan Villalonga a nosaltres feta, amb los referits pactes que prometem cumplir de la qual li feim moltes gracies, etc.*

En assabentar-se d'aquelles donacions, tant la seva muller com el cunyat posaren el crit en el cel i feren signar a don Joan una declaració esburbada de què era boig, cec i vellíssim: per tant, sense negar la donació al nebot, declarava invàlida la feta al Doctor Ramis Salvà; emperò era raonable que (a part de l'absurd de declarar-se ell mateix incapaç) essent les donacions fetes en un mateix acte, les dues resultaven vàlides o igualment invàlides.

S'armà gran rebombori a la Reial Audiència sobre la capacitat mental del donador, al qual se li designà, interim es resolía l'assumpte de la incapacitació, un curador d'origen jueu que li ad-

ministràs la hisenda i es cercaven testimonis. De cop, quan tothom estava ja embullat, l'Albar manifestà que ella tenia una altra donació molt anterior, de 1711, que invalidava totes les posteriors.

La donació en efecte existia; es troba actualment a la biblioteca del Palau March i comença així:

Die XII Mensis Augusti Anno a Nativitate Dni MDCCXI

In Dei nomine, etc. Ego, Joannes Villalonga, etc. El document és en llatí i l'Albar en surt afavorida, com sembla natural; però ja no ho sembla tant que deixàs 800 lliures al sogre, 200 a la sogra i 300 al cunyat Bartholomé.

En aquells litigis, que es van fent inescrutables, expressats en tres llengües, el lector s'hi perd com dins una garriga tenebrosa. L'esclau beduí no encerta a saber a quin senyor pertany ni qui l'ha de mantenir i el curador que administra els béns de don Joan no pot decidir abans de que la Cúria hagi dictaminat. I la Cúria no té pressa.

El 19 de gener de 1732 (és a dir, vint-i-un any després d'aquella primera donació) la Reial Audiència de Mallorca declarà vàlida la segona, anul·lant les donacions del 1711. Un any més tard, emperò, es revocà la sentència i es declarà nul·la donació a favor del nebot Llorenç Villalonga i del Dr. Ramis Salvà i vàlida la a favor de Francesca Albar, a la qual es donà possessió de tots els béns i efectes que quedaren del seu marit, que a la fi havia mort.

Entre tant, Llorenç Villalonga havia mort també, però el seu fill Antoni, senyor de Tofla i de Can Morrut, i el Dr. Ramis Salvà, que encara vivia, posaren recurs contra la donació a favor dels Albars.

Francesca tornà al·legar que el seu marit era dement i a prop de cent cinquanta anys després, l'autor de *Notes i memòries* ho confirma en un escrit on es lamenta de que s'hagués casat amb l'Albar —*que no era del seu braç*— i que hagués negociat en sucre; (6) i torna al·ludir al misteriós *capellà casat* (o cremat) i a l'afició de don Joan, que era molt llépol, per les abelles; fins al punt de deixar-ne eixams dins la seva pròpia cambra que *durant una malaltia investiren el metge i el deixaren amb la cara inflada.*

Desfilaren dotzenes de testimonis confirmant i negant la demència del difunt. Seria fatigós transcriure tantíssimes declaracions com figuren en el procés. Sols n'esmentarem algunes com a mostra. Un mariner assegura que, en 1724, don Joan, enfurit, havia amenaçat de mort la seva muller i el seu cunyat. Antoni Llodrà diu que sempre el considerà eixalabrat. Antonio Codoñez, que el tractà quaranta anys *lo tenia por hombre de entero juicio, pero sospecha que lo habían hechizado.* Uns li sentiren dir que des de casa seva llegia els bòtils d'una farmàcia llunyana, altres que era ambaixador del Rei d'Anglaterra i que el

vaixell del Rei tenia les latrines d'or; que havia estat al Perú, a Sodoma i Gomorra i que havia vist homes marins; també que la Mare de Déu se li apareixia.

El Pare Barceló, de Sant Felip Neri, diu que no es confessava. El cunyat, Albar, assegura que no volia anar a missa i que si hi anava flastomava en veu baixa. L'esclau beduí declarà el mateix.

Els testimonis presentats per Antoni Villalonga i el Dr. Ramis Salvà declararen que el difunt era intel·ligent, afable, bon creient i piadós. El metge Antoni Riera certificà que sempre havia estat d'una normalitat absoluta. Per altra part, a la donació feta a l'Albar s'observaven irregularitats que la podien fer suposar falsa.

Conclusió: es torna declarar nul·la la donació de 1711 a Francesca Albar per estimar que el donant havia signat sense saber què signava. (*Madrid y septiembre 3 de 1733*).

Els plets havien durant vint-i-dos anys i en fallar-se definitivament eren morts el donant Joan Villalonga i el donatari Llorenç Villalonga, son nebot. El misteri del *capellà cremat* (o casat), roman dins la fosca i no sabem quina relació tenia amb el don Joan pledejador, mal casat i enriquït amb el sucre i les abelles. Quant a l'esclau que estigué tants d'anys sense senyor, probablement degué morir de fam.

Llorenç VILLALONGA

NOTES

(1) El manuscrit d'aquesta obra inèdita és propietat de les meves cosines Villalonga del carrer de Sant Alonso, avui Plaça del Pare Blanquer.

(2) El promotor del *alegato* no era senyor de Tofla, sinó un fill segon i no s'apel·lava Llorenç, com apareix equivocadament a l'*Autobiografia*, sinó Joan.

(3) Aquests documents a què alludeix el meu germà són avui a la Biblioteca de don Bartomeu March Servera, obrta als erudits i centre per a una vertadera història de l'illa —costums, classes socials, economia...— encara sense fer.

(4) Conserv els oficis de dos *sequestros* efectuats per la Mitra al propietari de Tofla, Joan Villalonga, en 1663 i 1692. Aquest Villalonga devia esser el pare del Joan Villalonga que comentam i el fet donaria idea de com anava l'economia illenca per aquelles dates. Fins al XVIII, en què els Borbons ens permeteren comerciar amb Amèrica (privilegi abans sols atorgat a les companyies andaluses), Mallorca no recobrà l'esplendor passat dels temps en què era regina del Mediterrani.

(5) Alludeix sens dubte al censal de Tofla, com la major part de les terres mallorquines, feien a la Mitra de Barcelona, dita la Baronia.

(6) En això es mostra injust. Es sabut que les branques segones eren pobres perquè sols comptaven amb una migrada lligitima i Chateaubriand explica que a la Bretanya els descendents d'aquestes branques, destinats a confondre's amb el poble, s'arribaven a repartir un molí, un colomer o una guarda dc cusses.

INFORMACIÓ ALS LECTORS

D'acord amb l'article 24 de la Llei de Premsa i d'Impremia, feim constar que la Revista LLUC és editada per la Congregació de Missioners dels Sagrats Cors, des de la seva Residència del Carrer de la Pau, 3, a PALMA DE MALLORCA.

Formen el seu Consell Directiu:

D. Gabriel Fuster Mayans, Director.

P. Ramon Ballester M. SS. CC., Conseller-Delegat de la Congregació.

P. Joan Arbona i Colom M. SS. CC., Administrador.

D. Miquel Gayà i Sitjar, Secretari de Redacció.

Durant l'exercici d'enguany la situació econòmica s'ha mantingut equilibrada, i, gràcies a algunes ajudes exteriors com les rebudes de l'Obra Cultural Balear, hem pogut fer front a l'augment en els costos de linotípia i d'impremta, i fins ampliar el nombre de pàgines d'alguns números extraordinaris com els dedicats a l'Ensenyament i al Turisme.

ALTA PERRUQUERIA PER A SENYORES I SENYORS

PAYERAS

desitja unes bones festes de Nadal i de Cap d'Any a tots els seus clients i als lectors de la Revista LLUC, i els ofereix les seves creacions, com també la més nova línia del pentinat, amb la màxima perfecció i elegància.

ALTA PERRUQUERIA

PAYERAS

Per a senyores:

Plaça d'En Coll
(cantonada Fiol)

Tel. 22 79 24

Per a senyors:

Avda. Antoni
Maura, 42

Tel. 21 00 32

NADALENCA

LA BREGA

per Francesca HOMAR I MUNTANER

—Mumare, la gallineta cóva! la gallineta cóva! —va cridar en Sion amb gran alegria—. Veniu i la veureu aquí, a un racó davall la llenya. Mumare! —va seguir diguent en Sion—, deixa-me posar-li ous d'indiota que té la tia Antonina, que, enguany per Nadal he de passejar l'indiota més bo i més valent del po-

ble. Serà el meu indiota com n'Aland Land en les bregues de les pel·lícules. No em banyarà l'orella, en Toni de Can Groc —seguia diguent ple d'eufòria.

Agafà el paner que la seva mare havia preparat i, de pressa, com el qui té por de no eser-hi a temps, va partir cap a casa de la tia

Antonina. No va voler agafar la bicicleta que havia comprada de segona mà, després d'un estiu d'anar a collir ametlles. Va creure que els ous estarien més segurs, si feia el camí a peu, i creureu que el Santíssim Sagrament no ha estat mai portat amb més compte i amb més amor que el paneret amb palla, sota la qual en Sion guardava els quatre ous de les seves il·lusions.

La gallineta va covar molt bé i en el seu temps varen néixer tres indiots, perquè un dels ous va esser nial. En Sion va mirar els animalets tot embadalit i, de prompte, li va entrar una por feresta. Por de que aquells tres indiots fossen tots tres femelles. Necessit un mascle! —va dir des del racó més profund del seu cor.— Feis, Déu meu, que al manco, dels tres hi hagi un mascle.

Quan els indiots varen haver cap-pelat i va destriar-se el sexe, es va veure que hi havia dues femelles i un mascle. L'allot no volia que el seu indiots menjàs pinso. No volia greix en aquell cos seu, sinó músculs forts per poder combatre. Era necessari que l'animal menjàs blat i ordi, i posàs carn dura.

Aprop de Can Sion, hi havia una fàbrica de farina que anava vent en popa. Abans, havia estat una trista fabriqueta que tant sols no donava per un mal viure; però, ara, gràcies a la guerra i a l'estraperlo, els doblers hi entraven a palades. Prop de la farinera, Don Rafel, el seu amo, hi havia fet aixecar un xalet. Don Rafel tenia un fill, en Toni, que, com que tenia la menjadora alta, no anava de feina i no en volia brot. Els allots, que no en saben gaire de diferències socials, eren amics i es cercaven sovint, i passaven moltes hores alegres, jugant. Aquell estiu a en Toni no li quedà més remei que anar cada dia a classe de matemàtiques amb el mestre, Don Indaleci. La nota que havia tret no arribava a cinc, i això volia dir que havia de repetir l'examen pel setembre. Quan en Toni tornava de la classe, s'aturava a can Sion i veia com aquest preparava el seu indiots i li feia fer molts d'exercicis. Sabia, l'allot, que així l'animal es posaria fort per quan arribàs el dia del combat. Pel seu indiots, en Sion era com un manager per un boxejador.

Aquell animal era l'enveja d'en Toni. Pel setembre, va aprovar les matemàtiques i va dir al seu pare que l'únic premi que desitjava era tenir per Nadal un indiots més bo i més valent que el d'en Sion. Se'n tornà al col·legi, i els mesos passaren de pressa. Arribaren les festes de Nadal i Don Rafel, un parell de dies abans, va baixar a Ciutat i va anar a l'Avenida on es feia el mercat i va comprar l'exemplar més bell de quants n'hi havia.

Tot content, va partir, Don Rafel, de cap a ca seva on l'esperava el seu fill carregat

d'illusió. A la primera ullada que l'allot va donar a l'animal, va esclatar a plorar. Va veure que, encara que fos un animal gros, lluent i de moc ben vermell no es podia comparar amb el d'en Sion. Es veia un animal engreixat de pinso i que havia fet poc exercici. La seva carn era fluixa i poc musculosa, com la carn de l'animal que havia criat el seu amic. Va veure que tot d'una que entràs en combat amb ell seria vençut. Quan Don Rafel va veure el desconsol del seu allot i va saber-ne la causa, va tenir una idea. Anà a parlar amb el pare d'en Sion i li prometé un preu exorbitant per aquell animal que havia criat l'allotell. Se'n va dur una desillusió quan el pare d'en Sion va dir-li que no hi havia doblers a bastament perquè ell pogués vendre la illusió del seu fill. En Sion, que escoltava d'amagat la conversa dels dos homes es va omplir d'alegria i de tranquil·litat. A la nit, quan sopaven, son pare comentava amb la seva dona la convidada a nocces que un cosí seu els havia fet. La mare va dir que, encara que li hauria agradat molt anar-hi, no podria fer-ho, perquè com que les coses no havien rodolat gaire bé no havia pogut fer-se un abric nou i el que tenia era ja molt vell. No era cosa d'anar al seu poble amb un abric que ja feia riure. Per complir amb el cosí, hi aniria el pare amb en Sion i ella ja ho faria en una altra ocasió.

Un nus es va fer dins el cor del nin. Aquell vespre, donava voltes i més voltes sense aconseguir que la son li tancàs els ulls. Pensava en la illusió amb què la seva mare hagués anat a nocces si hagués tingut un abric nou i sabia que en les seves mans estava la possibilitat de donar-li aquesta alegria. Bastava que sacrificàs ell la illusió que tenia posada damunt l'indiots perquè amb els doblers de Don Rafel, sa mare tingués l'abric que havia de menester. No se sentia amb forces per consumir aquell sacrifici. Cercava mil raons per justificar el dret que ell tenia a satisfer la illusió que havia acaronat tant de temps, i cada una d'aquestes raons es venia abaix quan, davant els seus ulls desfilaven les renúncies que la seva mare havia fet per a ell.

A la fi, el somni va arribar i, quan es despertà, el sol ja era alt. S'aixecà de pressa i no va veure la seva mare. Havia anat a la botiga a comprar i en va estar content. Va córrer de cap al galliner, va fermar l'indiots i va partir de pressa cap a la plaça. Ja hi havien arribat una partida d'allots que esperaven el moment de començar les bregues. Del cap d'en Sion va desaparèixer el record de la seva mare. Només va veure el moment del triomf, el compliment de la seva illusió i la satisfacció que allò li produiria. Començaren les bregues. L'indiots d'en Sion era el més fort. No se n'hi

acostava cap que no quedàs retut en els primers assalts. Aviat, va esser l'amo de la plaça i el campió de tots. En Sion no hi cabia d'alegria, quan veia que tot quant animal es presentàs a combat fugia malparat. Passà el matí i ni es recordava de que no havia berenat, i, quan les campanes de l'església tocaren migdia, tots els allots partiren cap a ca seva pro-

clamant vencedor d'aquell any l'indiote que havia criat en Sion

Ell va quedar sol, enmig de la plaça, i, llavors, de cop, va rompre en plors. En lloc de l'indiote, sols veia la figura de la seva mare, sense abric i tremolant de fred.

Francesca HOMAR I MUNTANER

CONVERSES D'ESTIU

per Antoni-Lluc FERRER

A hores d'ara, des d'Ais de Provença, un enyora les tardes d'estiu passades a Mallorca. Gràcies a alguns amics i a d'altres, desconeguts fins llavors que s'hi convertiren aviat. Parlàrem molt i ara pens que amb profit. De vegades fins a la mala hora. En indrets familiars, en llocs incòmodes o indecorosos, tot caminant per la ciutat o sense sortir del pis. La qüestió de llocs és accessòria. No es tractava de converses acadèmiques ni tan sols mínimament prefabricades. Amb una paraula, que d'una manera espontània, amb un vocabulari desimbolt, de vegades per ventura una mica massa, enmig de les xerrades pròpies de la gent de lletres, anàvem a parar a temes habitualment considerats seriosos.

¿Per què no intentar una breu i desordenada recapitulació? Per començar hauríem de dir que el mot *cultura* apareixia amb una certa freqüència. I que quan no sortia giràvem al seu voltant, com si es tractàs d'una sínia. I si poden semblar sorprenents els valors que rebia, més ho són encara els adjectius que atreia. La nostra cultura és una «cosa» minoritària, tradicional, literària, normalitzada, oficial, autòctona, vernacla, anacrònica, aïllada, urbana, rural, regional, classista, anacrònica, subdesenvolupada, insular, etc. I escurç aquesta adjectivació caòtica. Triar, però, entre el ventall de més amunt podria ser una bona manera de precisar posicions. Perquè d'una manera o altra ho feim cada dia i això es tradueix en el nostre comportament. Si en som conscients o no, ja són figues d'altre paner.

Quan la cosa comença a posar-se bé del tot és en entrar en el terreny dels gori-goris esplendorosos i de les lletanies dels «si no fos...» («Bé, això que parlam català no hi ha cap dubte, però per raons tàctiques en deim mallorquí». «No i això de ser el primer poeta de Mallorca i el penúltim d'Europa no deixa de ser divertit!» «Però, ¿heu pensat que Mallorca deu ser, *per càpita*, una de les regions europees amb més gent que ha escrit un parell de versos?». «I vols dir que hi va haver Renaixença a Mallorca? Perquè en Pep Melià hi ha dedicat un llibre, però se'n guarda de

definir el concepte!». «I dels mallorquins que escrivien en castellà que en feim? ¿Aficam en el mateix sac Miquel dels Sants Oliver i Miquel Villalonga?») Amb el present mostruari n'hi ha prou per a treure conclusions. No responc —ho vull deixar ben clar— de la fidelitat a la lletra. Sí, en canvi, de la fidelitat a l'esperit de les frases, que m'he permès de caricaturitzar una mica.

Si és cert que durant els darrers anys la nostra cultura s'ha anat consolidant, bé que amb més d'una limitació, per ventura ha arribat el moment de demanar-nos on som i on anam. Altrament dit, de fer-nos preguntes que ens permetin d'aprofundir la nostra problemàtica. Per exemple: ¿no s'imposa una diferenciació entre cultura i literatura? La darrera exigiria, necessàriament, en conreu de la nostra llengua, (insistir en la relació literatura/llengua sembla superflu), mentre que l'altra podria ser alguna cosa que, per raons històriques, a més del català ha recorregut al castellà, al llatí i fins i tot al francès. ¿No ens permetria aquesta diferenciació de situar autors fins ara menysvalorats com Joaquim M. Bover o Miquel dels Sants Oliver? Podríem afegir més preguntes. En lloc de fer-ho, proposarem algunes suggerències provisionals.

Tal volta sigui l'hora de negar l'existència d'una literatura «mallorquina». Existeix la catalana, la qual és la suma de diferents literatures «regionals», «comarcals» o com volgueu, però de cap manera autònomes i autosuficients. Les interferències semblen prou evidents com discutir-les. Això no significa que en un moment donat no pugui ser oportú i fins i tot escaient de fer un balanç d'una de les branques del pi. Limitar-nos sistemàticament a una d'elles ens duria per força a judicis parcials, per no dir estraforaris. I les illes menors? Perquè la tendència seria criticar el paper de Barcelona dins la nostra cultura, tot ignorant el que nosaltres permetem a Menorca i Eivissa, illes que malgrat esser «menors» des d'un punt de vista geogràfic o demogràfic, ens han donat més d'una lliçó. Per exemple, la literatura feta a Menorca durant el segle XVIII.

Quant a la literatura sorgida a Mallorca podríem proposar que a partir de la Renaixença (mot que un dia o altre haurem d'habituar-nos a utilitzar després de definir) trobem, si més no, tres línies de força que s'interfereixen: 1) una literatura *rural-preindustrial*; 2) una altra d'*urbana-popular*; 3) la *urbana-culta*. Aquesta classificació improvisada i fins i tot injusta només vol contestar l'exageració d'alguna d'elles que poguérem escoltar aquest estiu. Fent abstracció del que va passar fora de Mallorca, podríem dir que la primera produí les rondalles, les gloses i una cultura material en vies d'extinció. La segona es va localitzar sobretot a Ciutat, es difongué —a diferència de la primera— per escrit, i va ser feta per persones cultes que es projectaven en les classes populars. La darrera, en canvi, es projectà en els estaments cultes, que, a la vegada, la produïen. La premsa autòctona que inaugura el *Diari de Buja*, continua el *Setmanari* del doctor Amengual, persisteix en *La Roqueta* i *L'Ignorància* i, si fa no fa, s'acaba amb el *Foc i fum* podria ser una manifestació de la literatura urbana-popular. Els dos Alcover (el poeta i el canonge), Miquel Costa, Gabriel Alomar, Miquel Ferrà, Bartomeu Rosselló-Pòrcel, etc. serien els representants de la tercera tendència: la urbana-culta.

Una darrera constatació podria ser que si un crític tan exigent i tan relacionat amb Mallorca —citem la seva brillant introducció a l'obra de Llorenç Villalonga— com és Joaquim Molas, injustament vituperat per algun mallorquí loquaç i curt de gambals, ha gosat recollir diversos treballs sota el títol d'*Una cultura en crisi*, per ventura nosaltres no som l'exepció. Aprofundir les causes, donar i posar en pràctica solucions viables fóra una bona manera de negar la vigència d'un text escrit per Gabriel Alomar fa més de cinquanta anys: «Jo, pobre de mi, en aqueix aspecte, em trob entre dues Mallorques igualment adverses al meu temperament. L'una és aqueixa Mallorca castellanitzant, oficialasca, enterament esclava d'ànima, i de la qual és impossible que surti la més feble espira o la més humil lluerna... L'altra Mallorca és la minúscula, absurda i mi-gradeta regionalitat que alguns voldrien erigir, separada de tot sentit de ciutadanització..., una Mallorca mallorquinitzant, nodrida per ella mateixa, tan petita d'ànima com de matèria, inspirada a més, en una estretor de sectarisme idòlatric que repugna fonament l'amplitud d'ales del meu sentit espiritual».

Consideracions de tardor, inspirades en converses d'estiu i ofertes sense massa ordre ni concert... Però ¿per què no iniciar una discussió sobre el tema? I perquè no aprofitar les pàgines de LLUC per aquesta comesa? El lector té la paraula.

Antoni-Lluc FERRER

ALACIUTAT DES LLIBRES

PETIT PANORAMA

De bell nou, la veu i l'obra de Tomàs Garcés. Amb la seva cançó cada any més aflautada. Amb el seu rondinar com de gemec de tardor entre la fullada. Amb les seves imatges de boira i somni. I amb el seu ritme fidelíssim.

*Els Reis se'n tornaran amb melangia
per un aspre camí perdedor...*

L'evocació és cada vegada més punyent. La paraula hi cobra un ressò ple de misteri.

*Què donaré a Jesús Infant?
Una collita d'enyorança,
amb la simbomba d'altre temps
i les paraules oblidades.*

Tomàs Garcés poua l'aigua estil·lada de la seva poesia en cisternes pròpies, molt interiors; amb el poalet florit de cada un dels seus versos, sentim un goteig que cau murmuriós en les profunditats, desvetllant ecos sonors. La seva personalitat és inconfusible en el petit i en el gran panorama de les lletres de Catalunya. En aquest seu novíssim *Plec de poemes* —acollit a la col·lecció «Quaderns de Poesia»—, hi veim una temàtica molt variada, que va de les cançons nadalenques a una geografia extensa i a un noms venerables. Eivissa, Formentera, l'Alguer, Poblet, Venècia; Rosalia, Pompeu Fabra, Melcior Font, Joan XXIII. Tomàs Garcés, en l'ombra o en la llum, pel mar o per la terra, broda sempre de finors i d'encanteri tots els cantells de la vida, les imatges dels homes, els llocs que han fet sonora la seva soledat.

Marià Villangómez —un nom per molts de motius entranyable, i unit a la revista LLUC— acaba d'oferir-nos, també a la col·lecció «Quaderns de Poesia», el seu llibre *Versions de poesia moderna*. A la primera part hi acull poemes de Guillaume Apollinaire, Jules Supervielle, Saint-John Perse, Jean Cocteau, Paul Éluard, Francis Ponge i Henri Michaux; a la segona, de William Butler Yeats, Edwin Arlington Robinson, Walter de la Mare, Rupert Brooke, Robinson Jeffers,

Isaac Rosenberg, W. H. Auden, Stephen Spender, Dylan Thomas i Sidney Keyes; a la tercera, dos poetes andalusos, Luís Cernuda i Rafael Alberti.

Aquesta llista de noms ens dona fe de les nobles incursions poètiques de Marià Villangómez pels mons també poètics de tants d'autors d'ara, en la literatura francesa, en l'anglesa i en la castellana. També ens poden indicar les seves preferències; en tot cas, el seu eclecticisme, la seva capacitat de captació; i llegint aquestes versions, hi admirarem la seva agilitat, la seva maestria, el seu ofici creador, que l'han dut a anostrear tota una col·lecció de joiells lírics de categoria universal.

El llibre du l'aval d'un pròleg que signa un crític tan expert com és Marià Manent, un dels traductors més reeixits en les lletres catalanes. En aquest pròleg, Manent cita Robert Frost qui «deia que la poesia és precisament allò que es perd en tota traducció», i contrasta aquesta frase amb la possibilitat admesa per algú altre, d'un «millorament», d'«un escriure de poesia conferit màgicament per la traducció».

En la compacta llista d'obres de Marià Villangómez, aquest nou llibre hi juga un paper ben important, hi aporta una nota de personal riquesa, i ens fa veure el plurifacètic món interior d'aquest gran líric de les nostres Illes, que és una de les glòries més pures en el suport de Catalunya i la seva Llengua.

La col·lecció «Els llibres de l'Ossa menor» ens ofrena amb el seu volum 67 el recull *Entre la multitud*, de Joan Colominas.

En referir-nos a Joan Colominas tenim en compte la seva tasca a la revista «Poemes» —una de les més reeixides empreses poètiques, encallada per desventura de tots—, i la secció poètica mantinguda a la revista «Serra d'or». Ens trobam, doncs, davant d'un dels homes per als quals la poesia és quelcom vital, inalienable.

En aquests poemes d'*Entre la multitud* hi batrega un cor batallívol, el guerrer d'uns combats de somni, un idealista que empunya llances i banderes. En un llenguatge esmolat, tallant, precís. En uns versos i estrofes que semblen dir-ho tot, sense volteres, de tan clars i llampants.

El darrer llibre que hem reservat per a aquest petit panorama és *Combat de nit*, novel·la de Josep M. Espinàs, acollida per Edicions Proa a la Biblioteca «A tot vent», de la qual forma el volum 159. Josep Faulí l'apadrina amb una introducció rica i substanciosa. «L'activitat d'Espinàs —diu— ha estat i és variada: de la cançó a l'article, de l'organització a l'ensenyament, de la novel·la al reportatge». Hi veu en ell «un desig sempre aconseguit de comunicació»; «fins i tot quan escriu literatura d'imaginació, viu fermament arrelat a la realitat i esdevé el seu portaveu». De *Combat de nit* diu que «és un llarg testimoniatge esdevingut obra de creació, és un tros de vida normal i propera pastada amb enginy literari».

No cal dir que les Edicions Proa continuen així la seva digna trajectòria d'oferir-nos les millors produccions narratives de Catalunya i l'extranger, amb obres d'aquesta altura i amb les traduccions que figuren al seu catàleg.

M. G.

Electrofil

AISSLANTS - CONDUCTORS - TERMOELECTRICITAT

Bartomeu Ferrà, 4 - Telèfon 21 42 55 - PALMA DE MALLORCA

DOS POETES

Faltaria saber si un jove que vol viure responsablement la seva circumstància històrica i existencial —aquí i ara— pot fer alguna cosa més que poesia, literatura. Dic això coneixent un gran nombre de joves que davant el fet d'interrogar-se sobre el seu present o el de la nostra col·lectivitat, responen amb l'eina dels versos. Tal vegada sigui aquest l'únic mitjà que tenim a mà per a participar en el desenvolupament temporal que patim. A qualsevol dels concursos que es convoquen a la nostra illa hi ha uns joves que hi envien els seus problemes, la seva fe o la reprimida ràbia. Alguns d'ells tenen el do de la qualitat. Altres són només petites flamarades que han tacat el paper. Parlar de crisi dins la poesia mallorquina d'ara és oblidar un llarg enfilall d'autors: Damià Huguet, Gabriel Mesquida, Llorenç Capellà, Bernat Nadal, Francesca Ensenyat, Jaume Santandreu, Josep Albertí... Tots ells mereixen esser introduïts dins la dinàmica immòbil del nostre fet cultural. Els seus versos són encara alenades en soledat perquè no disposen de cap mercader capaç d'escampar la sal i la set que contenen. Ells serien una nova poesia, feta amb l'empenta de l'aventurera imaginació, engatats amb l'alcohol de cada paraula.

Aquest estiu dues novetats: Jaume Santandreu i Josep Albertí han editat el seu primer llibre de poemes. Un i altre han estat premiats a Manacor i gràcies a iniciatives particulars podem veure estampats els seus versos.

DOS PAMS D'HOME per Jaume Santandreu

De tots els llibres de poemes en vessa una ideologia. En el cas de Santandreu, la poesia, l'autor i el pensament conviuen en afirmació mútua. Així el poeta esdevé, per voluntat pròpia, un activista de la seva ideologia. Quina? Creure que el Déu cristià i els seus principis (sobretot l'amor solidari i la llibertat que independitza l'home de tot poder) són principis mobilitzadors i renovadors, capaços de dur l'home i el món vers la perfecció i la felicitat. El llibre és una defensa de comunicació, en llibertat, de l'home amb Déu. D'aquí una clara denúncia i condemna de la burocràcia i de la jerarquització que han tallat o empastissat d'inautenticitat, aquesta relació. Els principis impresos dins l'essència de Déu, segons el poeta, són renovadors i suficients. Per això no ens calen lleis ni motllos. **Que lleis maten amor i estorben créixer.** Déu i el cristianisme representen l'evolució, la passa, la possibilitat d'enganar la vida amb l'esperança. El poeta duu aquesta creença fins a l'enfront: **vull dir que tot és bo mentre camina.** Llibre de fe apassionada, de vitalitat re-

nouera. Llibre que vol alliberar l'home de tota reglamentació. El poeta escriu amb força allò que creu: que els principis cristians —abans d'esser embullats per reglaments i esmicolats per la manipulació— eren i són encara el camí per acostar l'home a la seva autenticitat pròpia. **(Lliure vol dir persona)**, profund, sensible, solidari dels esclafats, enemic de tota opressió. Llibre d'un home que creu, espera i estima amb esperança. Santandreu escriu esperant esperança i això sempre s'ha d'agrair.

MODUS VIVENDI per Josep Albertí

Modus Vivendi és el lloc geogràfic on un poeta realitza la recerca de la seva identitat i la de la seva terra. Es un llibre doblement autobiogràfic. L'autor analitza el seu passat, el seu present i també la capsa que l'ha contingut i emblanquinat. En cada vers de l'obra, Albertí té voluntat de situar-se ben enmig a fi d'experimentar totes les empentes, aquí i ara. Es, en bona part, poesia civil. Sobretot la intenció del poeta d'analitzar-se civilment. Recordem: **em trob complicat /fin a la mèdula per vosaltres, per tu, terra.** Del vers en podem deduir que el poeta cerca que la seva ideologia sia conseqüència de les necessitats que plantegen la seva terra i els seus homes. Però, a diferència de Santandreu que poetitzava la seva ideologia totalment construïda i creguda, Albertí mentre va escrivint i a mesura que aprofundeix dins la matèria analitzada, construeix el seu pensament, propi o referit a la realitat voltant.

Modus Vivendi és una obra concebuda com un tot unitari. Cada poema és tan sols un episodi, una passa que ha donat el poeta per arribar a la se-

va comprensió. Un llibre que resultarà útil, saníssim per a tots els qui volen viure sense un **modus vivendi** a mesura d'asfíxia i sí en canvi fent metàfores d'obsequi: Es tracta d'una obra molt literària, d'una expressivitat molt imaginativa. Potser una obra una mica confusa a primera vista, que cal forçosament rellegir. Però només el dubte i la inseguretat fan cercar el millor. El principi és vàlid fins i tot en poesia. I d'això es tracta. Un poeta jove que escriu confusament tal com un grapat de circumstàncies ens han obligat a sentir a tots, sobretot als joves.

DAMIA PONS

RECENSIONES

TARDANIES. Rims i prosa, per Bartomeu Guasp, Pvre. Ciutat de Mallorca, 1971.

A mitjan febrer —quan els ametlers esclaten— Mn. Guasp enllestia a la impremta el seu darrer volum de rims i prosa: **Tardanies.** Dins el cor de l'any cinquantenari de la seva Misa nova.

Tardanies és una florida damunt la soca constant de l'ideal de tota una vida, la vida de Mn. Bartomeu, sacerdot i poeta. Dues vocacions que ensenyen de posar els ulls i les mans dins l'ànima de les coses; dues vocacions que obliguen a tractar-ho tot com si tot fos de vidre o de neu; dues vocacions que fan veure-ho tot com una promesa de realitats futures. Dues vocacions de serenitat i d'esperança mantingudes, sacerdotalment i poèticament, al llarg de cinquanta anys.

Antoni Oliver, C. R.

LLIBRES REBUTS

De l'EDITORIAL SEIX BARRAL

- TEORÍA DE CONJUNTO.** Textos elaborats a la Revista «Tel Quel», traduïts al castellà per Salvador Oliva, Narcís Comadira i Dolors Oliver. Biblioteca Breve, Ensayo, vol. 312. 363 pàgs.
- LO QUE MAISIE SABÍA,** per Henry James. Novella. Versió de Sergio Pitol. Biblioteca Breve de Bolsillo: Libros de Enlace, vol. 100. 342 pàgs.
- LA TRAICIÓN DE RITA HAYWORTH,** per Manuel Puig. Novella. Nueva Narrativa Hispánica. 294 pàgs.
- LOS USURPADORES,** per Francisco Ayala. Novella. Biblioteca Breve de Bolsillo: libros de Enlace, vol. 104. 193 pàgs.
- EL AMHOR, LOS ORSINIS Y LA MUERTE,** per Néstor Sánchez. Novella. Biblioteca Breve, vol. 324. 248 pàgs.
- ADIÓS A TODO ESO,** per Robert Graves. Relat autobiogràfic. Biblioteca Breve de Bolsillo: Libros de Enlace, vol. 102. 417 pàgs.

DISC

ISIDOR

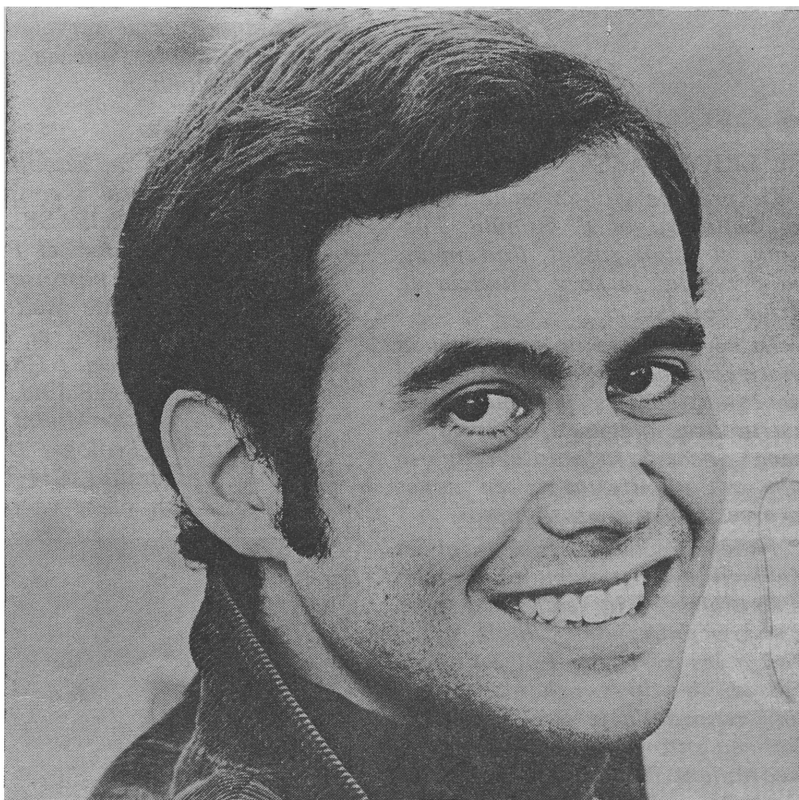
per Joan MANRESA

Un cop més Isidor, aquest cantant d'Eivissa, ens ha donat un disc interessant. Interessant tant si el situam en comparació amb la seva discografia anterior com si ho feim com a obra aïllada. Per una part trobam un Isidor molt diferent, millor, més fet que no en les seves primeres gravacions. I, examinant el disc en concret, un se n'adona que és una obra ben feta, que val la pena d'escoltar.

Es que la cançó catalana ja ha sortit d'aquell petit món de la cançoneta d'anar per casa i prou. Havia de ser així, naturalment. Allò servia per a aquells moments. Però, avui, ja tot és diferent.

Jordi Soler ha cuidat dels arranjaments d'aquestes dues cançons d'Isidor —«Senyoreta felicitat» i «La barca de suro»—, donant-les un caire molt diferent a tot el que, fins ara, havia fet el cantant. Jordi Soler ho coneix bé, això de la música. ¿Caldrà recordar la seva col.laboració al «Dioptria» de Pau Ribà, al disc de Maria del Mar, al de Jei Noguerol...? ¿I de la feina del seu grup OM? En sap una estona llarga. Per tant, la seva col.laboració amb un cantant que tengui matèria, és encertada. Aquesta vegada, la seva col.laboració amb Isidor, tampoc no ha estat fruit de la casualitat.

Així tenim dues cançons —cançons de veritat— escrites i cantades per un artista amb sensibilitat, completades amb uns

bons arranjaments. Així ho crec, almenys.

Però potser aquest disc passarà desapercebut, com moltes altres obres ben fetes. Es un mal que deu haver passat amb els discos d'aquest cantant. Vull dir desapercebut dins la immensa mediocritat de la producció discogràfica nacional. Isidor no en té cap culpa, d'això.

Ja deu ser hora de que la seva

editora es decideixi a publicar un disc LP amb les seves cançons. Es un marge de confiança que crec li han de donar. Un marge de confiança per a poder sortir al carrer amb una obra lo suficientment extensa com per a poder demostrar la qualitat no casual de les seves cançons. Que de la primera cançó a l'última, hi ha un procés evolutiu.

Joan MANRESA

«LLUC PER MALLORCA» • «LLUC PER MA-

EL PRIOR PASSAT

Després de vuit anys de servei al Santuari, el P. Roman Fortuny, el juliol passat, lliurement, va presentar la seva renúncia de Prior de Lluc.

La seva decisió no tengué altra motivació que el descobriment de noves exigències personals: les estructures ofegaven, en part, la seva vocació sacerdotal-religiosa que vol manifestar-se en noves expressions i compromisos.

Podem recordar moltes obres del seu Priorat: algunes, potser, discutibles en la realització, però sempre informades amb amor cap a les persones i al Santuari. Obres de tipus urbanístic que han renovat la fesomia del casal i el seu entorn. Cal recordar l'empedrament de la plaça del Bisbe Campins i de les pujades del camí dels Misteris, l'aparcament, la reforma de la plaça dels Pelegrins, del presbiteri i del baptisteri de la Basílica, les noves dependències del Museu...

Però el record millor és pels qui han viscut prop d'ell i han volgut descobrir la seva riquesa espiritual ja en la dimensió pastoral, ja sia en la comunitària

(la seva preocupació responsable i al mateix temps el respecte de la personalitat dels individus, el seu servei fins a les formes més humils); el testimoni d'una fe i l'equilibrat optimisme per damunt contradiccions, i, finalment, les ganes cada vegada més imperioses de renovar les estructures amb una major fidelitat evangèlica.

Que la Mare de Déu sàpiga agrair millor, tot el que per lleugeresa nosaltres no hem sabut veure o agrair i també, vulgui beneir aquest nou servei a l'Església i als homes, que ha començat a Barcelona.

EL NOU PRIOR

El dia primer de setembre, el P. Superior General i el Consell dels Missioners dels SS. Cors designaren nou Prior el P. Guillem Gayà, que posteriorment confirmà el Bisbe de Mallorca.

Actualment ocupava el càrrec de Conseller General i Superior de la Comunitat de Palma.

Després de cantar Missa feu la llicenciatura en Teologia Dogmàtica a la Universitat Gregoriana de Roma, i ben prest va ocupar

càrrecs de responsabilitat dins la Congregació: Sacrista i Mestre d'Estudiants a Lluc, Rector del Col·legi i Superior de la Comunitat de Sagua la Grande (Cuba), Rector del Col·legi «Obispo Pere lló» i Superior del Seminari d'Artañona (Navarra).

El mateix fet de voler acceptar el càrrec en aquests moments difícils de renovació postconciliar és una prova de voluntat de servei i responsabilitat que cal valorar. Sabem també que s'ha ofert, juntament amb la Comunitat i dependències del Santuari als clergues de la Diòcesi per tal que trobin a Lluc una acollida familiar.

Esperam que la seva activitat empenyi totes les ànsies d'un Santuari que vol esser renovat segons el desig del nostre poble i de l'Esperit.

PREMIS A LLEIDA

L'Acadèmia Bibliogràfica - Mariana de Lleida ha dedicat, aquest any, el tradicional Certamen Maria a la Mare de Déu de Lluc. Els actes finals, religiosos i literaris, foren presidits per les primeres autoritats eclesiàstiques i civils de Lleida i Mallorca.

El delegat del Bisbe de Mallorca, P. Gaspar Munar hi va pronunciar una notable allocució final. De part del Santuari de Lluc hi assistí el nou Prior acompanyat del Sacrista P. Ricard Janer.

Entre els premiats, dos mallorquins i membres de la Comunitat de Lluc: el P. Rafel Juan Mestre que amb la seva Contribució a la història de Lluc. Siglos XIII y XIV obtingué el primer premi de treballs històrics, i el P. Francesc Bonafé que va guanyar el IV premi de Poesia amb Pastoreta dels Cims. A tots dos, la nostra coral enhorabona.

Ramon BALLESTER, M. SS. CC.

conversa amb:

crístòfor serra

Degué ser a principis de 1970 quan vaig conèixer l'escriptor Crístòfor Serra i Simó. Fou a la *Llibreria Logos*. Jo havia llegit *Péndulo* i *Viaje a Cotiledónea*. Eren obres estranyes que m'insinuaren un personatge original i profund. La coneixença personal de Crístòfor Serra se m'aparegué en una contradicció curiosa: un físic de funcionari de monòtones oficines i un esperit capficat dins móns místèrics i fantàstics. L'esmentada llibreria arplegava, de tant en tant, elements diversos de la fauna lletraferida i intel·lectual de Palma. Record haver-hi vist, entre altres: Crístòfor Serra, Nicolau Llaneras, Bartomeu Fiol i el jove autor d'aïrats poemes Miquel López. També alguna figura estranya com és ara un cap dels Testimonis de Jehovà locals. Hi havia llargues i enceses discussions religioses, metafísiques i literàries. Serra defensava molt abrandat l'aportació del catolicisme dins els terrenys artístics enmig d'una tertúlia on predominava sovint l'agnosticisme. Ell tenia també les seves bèsties negres. Una d'elles la literatura realista. Així desdenyava l'art de Flaubert. Valorava molt l'humor perquè veia la irrisorietat de l'aventura humana, però no suportava les ironies derivades d'un racionalisme pretencios i suficient. Per això li vaig sentir dir coses fortes contra Anatole France. A Crístòfor Serra no li interessaven les aparències superficials. Volia gratar més endins, fins que sorgís el misteri.

El 1970, la revista *Bajari* reedità *Péndulo*. Amb aquest motiu s'organitzà una presentació de l'obra a la desapareguda llibreria *L'Ull de Vidre*. Aleshores donà

Crístòfor Serra una conferència sobre la seva visió de l'existència que a mi em resultà potser més interessant que el mateix *Péndulo*. Des d'allavors la nostra amistat s'ha anat fent més estreta i fonda. Sempre és apassionant poder esguardar l'aventura humana amb aquell qui tan a fons l'ha viscuda.

—*On nasqueres i d'on eren els teus pares?*

—Vaig néixer a la Ciutat de Mallorca el 28 de setembre de 1922. Els pares eren mallorquins, de la burgesia. El meu pare era metge.

—*On has estudiat?*

—Vaig fer el Batxillerat a l'Institut. Acabada la Guerra Civil, vaig fer la carrera de Dret a Barcelona i Madrid. A València vaig estudiar després Filosofia i Lletres. Som Llicenciat des de 1963.

—*On has residit?*

—De petit a Ciutat i al Port d'Andratx. Llavors a Madrid. Alguns mesos a Ginebra i, a la fi, a Ciutat.

—*De què has treballat?*

—No he exercit mai la carrera de Dret. He donat sempre classes, fins i tot en donava quan encara no era llicenciat. Una temporada vaig treballar dins l'hostaleria, fent de conserge de nit a un hotel de Ciutat. He donat classes d'anglès i de literatura. He fet també traduccions.

—*Com començares a escriure?*

—Abans de publicar els meus llibres no vaig fer massa provatures literàries, perquè quan estudiava el Batxillerat vaig ésser la irrisió d'un professor. També perquè ja adolescent, em va estigmatitzar un professor de Retòrica i Poètica del Seminari que em donava classes de Llatí. La

meva primera provatura fou *Péndulo*. Des de llavors sent el compromís d'escriure. Però som molt mandrós. Tal volta la meva indolència davant la ploma sia profundament neuròtica. Per això he escrit molt poc.

—*Per què has escrit sempre en castellà?*

—Sí, he escrit sempre en castellà. No és que des de jove hagi adoptat una postura contra la meua llengua —el català— sinó perquè el castellà com a idioma literari fou el primer que em fascinà. I sempre hi he vist una poderosa energia vital dins ell. No som però un unilateral. Conec la literatura catalana. M'entusiasma Ramon Llull. La cultura no és una aigua de bassot, sinó un corrent d'aigua viva vengui d'on vengui. Veuràs, crec que existeix un humanisme que considera que l'home són els homes i la cultura les cultures. Tal volta per això som jo una mixtura cultural. No vaig participar a les tertúlies dels escriptors mallorquins en els anys cinquanta perquè tenia altres maldecaps. Després d'acabats els meus estudis secundaris em vaig posar malalt i m'havia de cuidar. Em passava les hores llegint i formant-me. Per això no vaig ésser home de tertúlies. M'interessaven més els missatges poètics que m'arribaven d'altres contrades que la vida literària local.

—*Amb quins intel·lectuals estrangers t'has relacionat més?*

—Amb cap, com no sia amb el pintor Cook. Era molt llegit i havia estat amic de Gertrude Stein que el fa sortir a la seva *Autobiografia*. Per intermedi de Miquel-Angel Colomar vaig conèixer Cook, molt apreciat aleshores entre un parell d'estrangers,

pintors i escriptors. Vaig conèixer de rampellada Robert Graves al Cafè Fígaro. El 1961 vaig conèixer Octavio Paz a Ciutat. Havia vingut amb motiu del Premi Formentor a defensar la candidatura de Borges.

—*¿Com t'interessares per la filosofia oriental, literatura mètrica, surrealisme?*

—Quan va acabar la Guerra Civil vaig anar a estudiar a Madrid. Anava a l'Ateneo i llegia molt. Aquí fou on començà a treballar-me una visió desolada i absurda de la vida. Passava temporades d'agitació literària, seguides per períodes d'abúlia. El 1952 fou una fita transcendental dins la meua vida: vaig sortir d'una malaltia i vaig entrar dins la llum d'Orient. Aleshores, dins la postguerra, Mallorca tenia encara un ritme oriental: res no tenia eco, res no passava mai. Els diumenges a la tarda foren per a mi una revelació, com ho fou un hivern desolat al Port d'Andratx. Des d'aleshores no he estat ja el mateix. He escrit *Péndulo*, he llegit els llibres que m'havien de dur a una concepció distinta del viure de la dels meus contemporanis. El coneixement del Surrealisme vengué després i tenc sobre ell opinions heterodoxes. Crec que el Surrealisme compta poc, sobretot les bufonades dels surrealistes. Ara bé, els gran surrealistes com William Blake, aquests sí que compten. Són gairebé una Bíblia.

—*A quins diaris has col·laborat?*

—A *Baleares*, vaig publicar, el 1967, unes *Visiones y revisiones* que eren articles sobre Paracelso, Heine, Diògenes, Maeterlinck, Joyce, Chamfort... Miquel-Àngel Colomar els considerarà treballs importants. Al mateix periòdic he publicat altres articles com unes *Notas sobre el aforismo*. Record que el mateix any 1967 vaig publicar a l'*Ultima Hora* un article titulat *Los ocho tatarabuelos*. Era amb motiu del llibre de Miquel Forteza sobre els xuetes i on em pronunciava sobre aquesta entremeliada qüestió. Col·laboro també amb assiduitat a les ac-

Cristòfor Serra

tuals pàgines de *Letras del Diario de Mallorca*.

—*A quines revistes has publicat articles?*

—Sobretot a *Papeles de Son Armadans*. Hi escric des de 1967. Aquí he publicat assaigs breus sobre William Blake, Lewis Carroll, Ramon Llull i aforismes. També he publicat la versió castellana d'un aplec de sentències de Llull.

—*Tu has treballat en traduccions ¿quins idiomes domines?*

—L'anglès, el francès i, bastant, l'italià.

—*Parlem de «Péndulo»...*

—A l'any 1952 vaig escriure *Péndulo*. Es publicà el 1956 a l'Editorial Atlante que dirigia Pere Serra. El 1961 fou traduïda a l'italià aquesta obra primerenca i publicada a la revista *Il Caffè*. Revista que té la seva filial editorial a Roma i la redacció a París. Es una de les publicacions més intel·ligents, oberta als aires nous. *Péndulo* ha conegut encara dues reedicions: una a la *Estafeta Literaria* (1969) i una altra a la revista *Bajari* (1970).

Péndulo va merèixer la crítica entusiasta del gran poeta i assa-

gista mexicà Octavio Paz. Aquest en el seu llibre *Puertas al campo* (1966) va escriure: *El tiempo que «Péndulo» marca no está en los relojes: es el de la verdadera poesía.*

—*Què és «Péndulo»?*

—L'art occidental literari és un art per a distreure's. *Péndulo* es rebel·la contra aquesta concepció per a retornar a la puresa del pensar poètic. *Péndulo* és, sobretot, un culpable nat, un perseguit que cerca la seva gran felicitat, la seva enyorança paradisiaca de l'home pur. Pel que fa a l'estil, *Péndulo* pot semblar monòton: es serveix de la repetició, dels enllaços; pensament que avança en comptes de concloure, amuntega en comptes d'analitzar. Pensament fulgurant que no procedeix discursivament sinó per curtcircuits que resten dins l'aïllament. Amb *Péndulo* vaig voler trobar una manera nova de mantenir-me entre la literatura i la filosofia, entre el sentiment i la meditació, entre la impressió i el pensament. El que li dona —com a altres obres modernes— una fesomia molt particular és el poder de conjugar, dins límits estrets, la imaginació literària i la

reflexió filosòfica. Voldria dins *Péndulo* em cercassin a mi mateix. Escrivim per a ser el que som o per a ser el que no som. I així ens cercam a nosaltres mateixos. I si tenim la sort de trobar-nos —senyal de creació— llavors venen els aiguafestes a dirnos que ens hem extraviat.

—I el «Viaje a Cotiledónea»?

—*Viaje a Cotiledónea* es publicà el 1965. Es un llibre no menys delicat, no menys punyent, tal volta més ferotge que *Péndulo*. Un viatge quimèric d'humor poètic i original. Fantasiós i alhora tremendament real.

Cristòfor Serra, escriptor d'obra breu, però densa i significativa, originalíssima. Escriptor de llengua castellana per circumstàncies diverses i complexes: formació dins els obscurs anys de postguerra, estada a Madrid, limitacions del món cultural autòcton mallorquí, una visió escassament política del fet literari i idiomàtic... Seria injust voler-lo excloure del món cultural de Mallorca per haver-se realitzat en l'altre idioma. Si algun dia s'arriba a escriure una responsable Història de la Cultura a Mallorca no oblidem que al costat dels escriptors d'expressió catalana hi hauran de figurar aquells mallorquins que es serviren de llengües tan diverses com el castellà, francès, llatí, alemany... Si es tractàs de fer la Història de la Literatura a Mallorca, aleshores el fet d'expressar-se en la llengua pròpia —la unió entre llengua i literatura és òbvia— seria norma indispensable. Serà una gran prova d'obertura d'esperit i d'horitzons el què sien precisament els mallorquins més arrelats dins la problemàtica del propi idioma els que sàpiguen valorar, analitzar i situar aquelles figures —Miquel Villalonga, Joaquim Verdguer, Cristòfor Serra...— inserides dins l'altra literatura. Voler-les ignorar com s'ha fet sovint és un carreró sense sortida, una postura d'una esterilitat radical. Fer castellanisme ja seria altra cosa.

Damià FERRA-PONÇ

D'EIVISSA

DESGRACIES AL MUSEU ARQUEOLÒGIC

per M. VILLANGÓMEZ LLOBET

El pujol o tossal que s'allarga fins a tancar per migjorn el port d'Eivissa fou ben aprofitat pels cartaginesos. A la part més alta, que cau bruscament sobre el port i la mar lliure, edificaren la ciutat, i deixaren la banda de ponent per als hipogeus on sepultaven els morts. La necròpolis ha perdurat, i avui, per a l'abundantíssim material arqueològic que s'hi ha trobat i no ha sortit d'Eivissa, hi ha un museu nou al peu de la foradada vessant. El museu vell, que guarda objectes procedents de la resta de l'illa, també molt nombrosos i importants, s'aixeca dalt de tot de la capital insular, la qual ha continuat, destruint-la a poc a poc o enterrant-la al llarg de molts de segles, la ciutat cartaginesa. Hi hem pujat, una vegada més. Hi havia uns ambiciosos projectes estatals, per a l'ampliació i la restauració del vell edifici del museu. S'emprengheren les obres. I volem parlar avui de la interrupció dels treballs i del lamentable estat en què han quedat des de fa temps el museu i els seus voltants. Es tracta precisament de la part més

interessant de la ciutat antiga, amb la Catedral i el Castell a la vora i arran del freqüentat i bell Mirador que domina els esglaonats barris ciutadans, el port i un ample paisatge de planes i puigs. Què ha passat, perquè la Direcció General corresponent s'hagi desentès així d'un museu importantíssim i molt visitat i d'unes obres que ella mateixa havia començat? S'expliquarien uns canvis d'orientació, una rectificació dels projectes, conseqüència d'una renovació dels càrrecs. No un abandó que ha deixat les coses a mig fer. Fan llàstima l'interior descuidadíssim del museu, els seus murs escrostonats per fora, l'edifici de la Cúria sense acabar de restaurar, els jardins de davall del Mirador castigats i amb munts de pedres i de runa. I així mesos i mesos. Anys.

Dèiem que el projecte era ambiciós. Potser era també equivocat. Hi entraven edificis massa dispersos. És possible que les costoses obres del baluard de Santa Tecla no fossin prou ben concebudes. S'han abandonat ja molt avançades. També la Cúria, que entrava

en el pla, està gairebé llesta. En canvi, l'edifici tradicional del museu ha quedat en un estat deplorable. Es va rebaixar, amb encert, la seva altura. Llevat el modern referit dels murs, han aparegut les velles obertures de la capella gòtica, una finestra coronella a la part que era sala de la Universitat. Tot això s'havia de refer i consolidar, al mateix temps que s'havien de fer desaparèixer els balcons moderns. Un grup de construccions, exteriorment sense cap interès, havia de recuperar el seu autèntic i senzill aspecte ogival. No ha pogut ser, i els dos cossos del museu romanen en un estat que no és l'últim que tenien ni acaba de ser el projectat. Per dins continuen les arcaïques vitrines que sempre hi hem conegut, algunes encara folrades amb un trist paper tot romput. Gran nombre de peces en sortiren amb destí al nou museu; així i tot, encara n'hi ha massa, amuntegades o mal distribuïdes. L'interior sencer, que podria ser tan agradable per les sales i per la riquesa arqueològica que contenen, exigeix uns canvis profunds. D'altra banda, dos museus demanen més personal que no tenen al seu servei. Del nou, molt més ben instal·lat, només es poden veure les sales de la planta baixa. Al museu vell, la capella gòtica, sobretot, és un digníssim recinte, i ho serà més el dia que li treguin el balcó. A la clau de volta d'un dels tres trams hi ha una imatge del Salvador, a qui estava dedicada la capella. Un altre relleu gòtic, ben interessant, que fou fixat a la paret del fons, representa també el Salvador.

Pujant cap al museu, trobam l'antiga casa Laudes, que afortunadament es va separar a temps del gran i sembla que fracassat projecte. Així pot ser ara restaurada i convertida en residència de l'Institut d'Estudis Eivissencs. La consolidació i les reformes prossegueixen a bon ritme, i el notable casal gòtic presentarà aviat una bella aparença que sols havíem conegut ruïnosa i desfigurada. Davant, uns nous propietaris italians han reconstruït una altra vella ca-

sa senyorívola, aquesta amb unes finestres ja renaixentistes. També es treballava en unes obres de restauració a la part gòtica de la Catedral; concretament, a la capella absidal damunt la qual s'eleva la torre. Les obres s'aturaren; però ara, després d'unes oportunes gestions, sembla que continuaran i i que s'estendran i tot. Només el vell museu i els seus voltants, tan mereixedors de les millors atencions, restaran, fins no sabem quan, en el desgraciat estat en què els sorprengué la detenció de tota activitat reformadora.

Diversos articles i cartes, apareguts a la premsa local i fins i tot a Madrid, han fet referència a aquest estat de deixadesa i de desatenció. Inútilment. Els escrits també al·ludien als canvis que, ordenats des de dalt, s'han introduït en el règim del museu. El director ja no té la categoria d'abans i, quan no ha interessat, ja no ingressa per oposició. N'hi ha hagut quatre en molt poc temps. Algun funcionari ha estat traslladat a un altre lloc. Fa l'efecte que el nombre d'empleats estigui en proporció inversa a l'afluència de visitants, cada any més nombrosa. I que d'una manera sistemàtica s'hagi volgut interrompre qualsevol camí de desenrotllament del museu.

Què ha passat, preguntàvem, perquè la situació hagi arribat en aquest extrem? Que ben lluny d'Eivissa, en alts escalons administratius, hi hagués hagut greus discrepàncies sobre les restauracions i construccions museístiques eivissenques, era donar-nos una importància que més aviat podia reportar-nos perjudicis. Podien triomfar uns criteris i després uns altres. Sempre hem sospitat que amb un sol edifici per a museu arqueològic en teníem a bastament. Ja que se'n construïa un de nou, a un lloc escaient (arran de la necròpolis), creïem que es podia ampliar prou perquè tot hi cabés. Si es volia fer un museu monogràfic del Puig des Molins, podia consistir en una secció (un conjunt de sales, tota una planta, etc.) de l'edifici únic.

Raons més aviat sentimentals eren esgrimides per alguns a favor de no deixar del tot el vell museu. També som de parer que, una vegada restaurat, l'edifici ha de continuar com a museu. No precisament arqueològic, però. Tal vegada hauria prestat un bon servei com a museu medieval o una cosa semblant. Així mateix seria un ambient apropiat per al museu de la Catedral, tan veïna.

Es va fer a Madrid un pla molt generós, que comprenia construccions diverses i separades, com també unes obres molt costoses a la casamata de Santa Tecla. Aquesta adaptació era potser la part més desafortunada del projecte, per la desfiguració que suposava a la murada, per la dificultat de la vigilància i la manca de seguretat, i perquè sostreïa a l'ús general un dels llocs de més belles perspectives de la ciutat. Ara el baluard està tancat i continuà dempeus el mur que uneix la Catedral i el museu, que fa tanta nosa. Com que el projecte suposava espai suficient per a l'exhibició completa i favorable del material arqueològic eivissenc i, a més, la restauració de can Laudes, la Cúria i l'antic museu, vàrem acollir amb complaença les obres començades, a la nostra primera crònica per a «Lluc» (gener de 1968). Com deia Guerau de Liost, «m'escarmenten inútilment, encara deixo llibres». També deixam algun llibre i arribam a il·lusionar-nos amb certs projectes. La restauració de la Cúria no ha estat prou convincent. Què hem de fer, ara, amb l'adaptació del baluard, on també s'ha treballat tant de temps? Sobretot, l'estat de l'edifici del museu i el de presentació de les valuoses peces que guarda no pot durar més. Tothom es pregunta quan sortiran del seu estat provisional els edificis a banda i banda del Mirador, quan quedarà neta i agençada la plaça de la Catedral i quan es podran veure, convenientment disposades, totes les col·leccions del nostre museu arqueològic.

M. VILLANGÓMEZ LLOBET

DE MENORCA

ENFRONT DEL PREMI «MATEU SEGUÍ PUNTAS»

A Menorca hi ha, en certa manera, una creixent inquietud cultural. Dic això perquè de cada dia són més els grups que intenten aportar quelcom de nou a aquest món, sempre de possibilitats infinites, de la nostra cultura.

Quan aquesta crònica sortirà, estarà molt a punt d'atorgar-se el premi Mateu Seguí Puntas que son pare convocà amb la finalitat d'encoratjar els elements més joves de les nostres lletres. En Mateu Seguí era un exemple molt representatiu d'aquest sector de la joventut que té vertaderes ganes de treballar. Malhauradament la mort el va sorprendre molt prest, massa prest —si ens ho miram amb ulls purament humans— i la seva forta inquietud no va poder-se traduir en una tasca que hauria estat, amb tota seguretat, llarga i densa.

Esperam que aquest premi que porta el seu nom hagi servit d'esperó a molta gent i desitjam, també, que el treballs que es realitzaran no siguin fets aïllats, sinó elements d'una tasca més continuada.

UN FET MOLT IMPORTANT

La Comissió de Cultura de l'Ajuntament de Ciutadella va decidir, el passat mes d'Octubre, de promoure unes classes especials de «Història i Llengua menorquina».

Aquestes classes seran explicades, segons pareix, als alumnes dels cursos superiors dels centres d'ensenyament secundari.

La notícia ho val. Sortosament va prenent-se consciència d'unes realitats tan nostres i tan importants. Sens dubte, la introducció de la nostra llengua i de la nostra història en els cursos de batxiller ha de significar, a la llarga, quelcom molt positiu per a tots.

L'Ajuntament de Ciutadella ens ha donat una lliçó, puix que amb aquesta decisió ha demostrat reconèixer la nostra realitat històrica i cultural. I aquesta vegada no ha estat, com molt bé diu en Joan Pons Moll a un article publicat al

diari «Menorca», «per fer xauvinisme ni tampoc folklore».

L'estancament que hem anat patint fins ara ha repercutit molt directament en la no naixença d'un escriptor o poeta menorquí de primer ordre. I és que un menorquí mai podrà esdevenir bon poeta si no escriu en català. I no escriurà català si no n'aprèn a l'escola.

A Mallorca, malgrat tot, sempre hi ha hagut uns grups que s'han encarregat de mantenir el foc sagrat. Ells, lluitant contra tota mena de dificultats, han conreat una cultura autòctona. Els menorquins no hem tingut tanta de sort. Aquests grups han tingut molt poca influència, i és que, en realitat, pràcticament no han existit.

Esperem, doncs, que aquesta lloable iniciativa sigui imitada pels altres Ajuntaments de l'illa i que el treball es faci amb molta fe i vivesa. D'això en sortirem tots beneficiats. Vull ara recordar uns versos d'aquell gran poeta mallorquí de la Renaixença: *Marià Aguiló*:

«Poble que sa llengua cobra
se recobra a si mateix».

Això no ho hem d'oblidar mai.

ELS MENORQUINS I EL TEATRE

N'Arnald Socias és un allot ciutadellenc que acaba, enguany, els estudis de Filosofia i Lletres a la Universitat de València, i que, entre moltes altres coses, es dedica a fer teatre.

L'estiu passat va estrenar —si és que pot dir-se «estrenar» a una cosa feta tan a les sotges— una excel·lent peça teatral. Més que no una peça jo diria que va ésser un espectacle, i un espectacle —ho repeteixo— admirable. Ho vull recalcar perquè la crítica l'oblidà del tot. És rar perquè, per dolenta que sigui una cosa el diari «Menorca» sempre la deixa molt bé. Però aquesta vegada el corresponsal de Ciutadella no en va parlar. Segurament devia trobar que una cosa tan llunyana de les categories tradicionals i reaccionàries que tenen a Menorca una vigència absoluta, no mereixia ni tan sols un petit comentari.

El més estrany de tot és que esteim convençuts que a la nostra illa ha renascut l'afició al teatre. Ho esteim perquè, aquests darrers temps s'ha posat de moda escriure peces teatrals. Peces que, tot just duites a l'escenari, han suposat un èxit espectacular.

Aquestes obres, ambientades forçosament a la pagesia menorquina de principi de segle, plenes sempre dels mateixos tòpics, xarroneres, mancades de tota qualitat estètica, i carregades d'incorrecions de tot tipus, fan esclatar la gent de riure i promouen les crítiques més lloables que podeu imaginar-vos.

No és estrany, doncs, que quan un home molt més assabentat en qüestions de teatre, que ha llegit i paït tots els corrents més actuals de l'art escènic, escriu una cosa totalment distinta d'aquestes, com lògicament ha d'ésser, els dogmàtics crítics menorquins en parlin malament o no en parlin.

És el propi Socias que escriu al diari «Menorca» aquestes paraules que transcriuré després d'haver vist a Barcelona **El retaule del flautista**: «Alegrem-nos perquè existeix un vertader teatre català. Un teatre català que respon a les més íntimes realitats del nostre poble. Un teatre català que dignifica la nostra llengua i la nostra cultura, lluny de ridiculitzar-la com s'ha fet amb vodevils de poca traça i amb totes aquestes obres de «L'amo en tal de Son lo que sigui...» que s'acostumen a fer».

Crec que en Socias toca la nafra molt bé, i crec, també, que els menorquins hauríem de pensar un poc totes aquestes coses.

JOSEP MARIA QUINTANA

DE MALLORCA

EL PREMI «LES ILLES D'OR»

L'establiment **Llibres Mallorca** ha fet públiques les bases del **Premi «Les Illes d'Or» 1972**, que, ni que sigui amb massa retard, volem fer conèixer a tots els nostres lectors.

1.ª—El Premi «Les Illes d'Or» 1972 serà concedit a una novel·la breu o conjunt de narracions, originals, inèdites i escrites en llengua catalana.

2.ª—Hi poden concórrer tots els escriptor balears o residents a les nostres illes, l'edat dels quals no sobrepassi els trenta anys.

3.ª—El premi està dotat per Llibres Mallorca amb 10.000 pessetes. L'obra premiada serà, a més, publicada per l'Editorial Moll dins la col·lecció «Les Illes d'Or», i es posarà a la venda dia 23 d'abril (Festa del Llibre) de 1972.

4.ª—L'import del premi no es deduirà dels drets d'autor, els quals seran abonats per l'editorial esmentada, segons els exemplars efectivament venuts, a raó del 10% sobre el preu de venda del llibre.

5.ª—L'extensió dels originals no serà superior a 120 folis tamany holandès mecanografiats a doble espai, ni inferior a 100 folis de les mateixes característiques.

6.ª—Els originals es presentaran per triplicat a Llibres Mallorca (Fortuny, 13. Palma). El termini d'admissió quedarà clos dia 15 de gener de 1972, a les set i mitja del vespre. S'admetran els que s'hagin dipositat a Correus amb anterioritat a dia 16 del mateix mes i any.

7.ª—En els originals figurarà el nom, data i lloc de naixement i domicili de l'autor. No s'admetran els que es presentin amb pseudònim o sense fer constar aquelles dades.

8.ª—Constituiran el jurat la senyoreta Anna Moll i els senyors Bartomeu Fiol, Andreu Murillo, Miquel Àngel Riera i Marià Villan Gómez.

9.ª—El premi serà indivisible, si bé el jurat podrà recomanar a l'Editorial Moll la publicació d'aquelles obres no premiades que, a parer seu, reuneixin mèrits suficients. El jurat podrà declarar desert el premi.

L'adjudicació es farà dia 15 de febrer de 1972, en el curs d'un acte que se celebrarà en el lloc que oportunament serà donat a conèixer.

11.ª—La concurrència a aquest concurs suposa l'acceptació de les bases precedents.

PROGRAMA DE CONFERÈNCIES

L'**Obra Cultural Balear** ha donat a conèixer un interessant programa de conferències culturals, ben suggestiu i prometedor. Aquestes tindran lloc normalment els divendres dels present curs 1971-72, a les 8 del vespre, a l'Aula Magna de l'Estudi General Lluïa de Palma, carrer de Sant Roc, núm. 8. A l'hora de sortir aquest número, s'hauran celebrat les tres primeres: una a càrrec de Miquel Tarradell sobre **Aspectes nous de la història antiga de Mallorca i d'Eivissa**, programada per al dia 3 de desembre; una altra a càrrec de Miquel Barceló sobre **el període aràbic**, per al dia 10 següent; i la tercera a càrrec de Miquel Coll i Alentorn, sobre **l'Edat Mitjana a les Illes**, per al 17 d'aquest mes. Les altres seran, si tot va bé, d'acord amb la següent relació:

Dia 7 de gener, Emili Giralt Raventós: **Aixecament dels forans i Germania. Les seves repercussions.**

Dia 14, Ernest Lluch Martin: **Sobre economia de les Illes.**

Dia 21, P. Antoni Oliver: **La problemàtica religiosa a les Illes.**

Dia 28, Guillem Rosselló Bordo: **L'art aràbic a Mallorca.**

Dia 4 de febrer, Bartomeu Barceló Pons: **Evolució econòmica en els segles XVIII i XIX.**

Dia 11, Isabel Moll: **La Sociedad Económica de Amigos del País.**

Dia 18, Josep Melià: **La consciència regionalista a la societat postindustrial.**

Dia 25, Alfons Cucó: **Epoca del maurisme a Mallorca.**

Dia 3 de març, Marià Villan Gómez: **Eivissa i Formentera, avui.**

Dia 10, Andreu Murillo Tudurí: **Distanciamment i germanor a les Illes, del punt de vista d'un menorquí.**

Dia 17, Jaume Vidal Alcover: **Literatura actual a les Illes.**

Dia 24, Nicolau Llaneras: **Impacte del turisme i de la immigració damunt el poble mallorquí.**

Dia 7 d'abril, Oriol Bohigas: **Arquitectura i urbanisme a les Illes.**

Dia 14, Miquel Alenyar: **Economia moderna a les Illes.**

Dia 21, Gabriel Alomar: **L'arquitectura a les Illes.**

Dia 28, M.ª Lluïsa Borràs: **La pintura actual a les Illes.**

Dia 5 de maig, Un grup d'arquitectes: **Defensa del paisatge a Mallorca.**

Dia 12 de maig, Joan Fuster: **Vida i cultura a les Illes.**

CONCURS DE CANÇÓ

També l'**Obra Cultural Balear** ha organitzat un Concurs de Cançó, enfocat especialment a la cançó «folk», en el qual podran participar tots els qui tinguin afició al cant, sempre que no siguin professionals. Es consideren professionals tots aquells qui tinguin discos a la venda.

Començarà a partir del mes de gener pròxim i serà transmès per RADIO POPULAR en l'emissió del divendres «Ritmes i paraules» a les 3,30 del capvespre. Actuaran dos cantants cada setmana.

Aquestes actuacions seran en qualitat d'eliminària i un jurat s'encarregarà de la classificació dels concursants, deu dels quals quedaran seleccionats per a la festa final pública que tindrà lloc en el local que oportunament s'anunciarà.

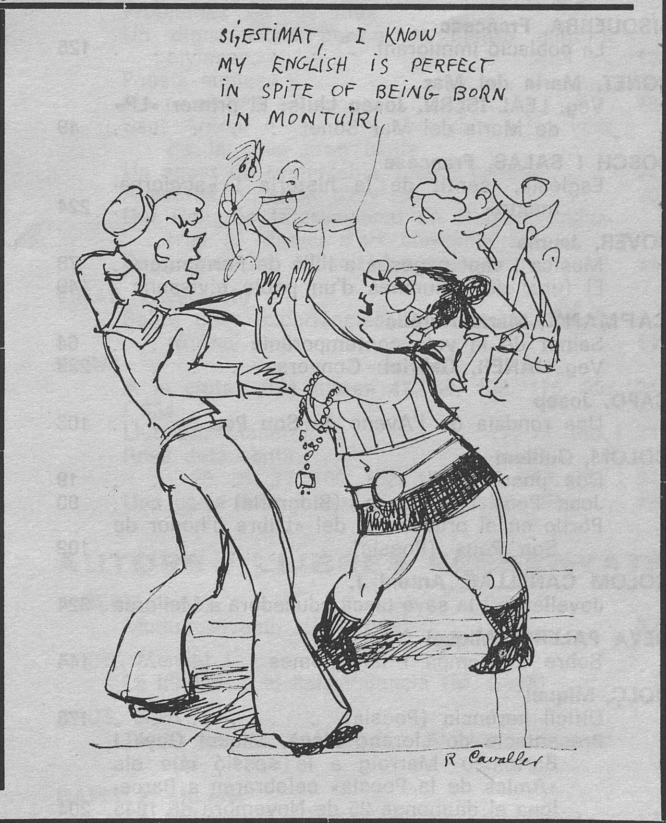
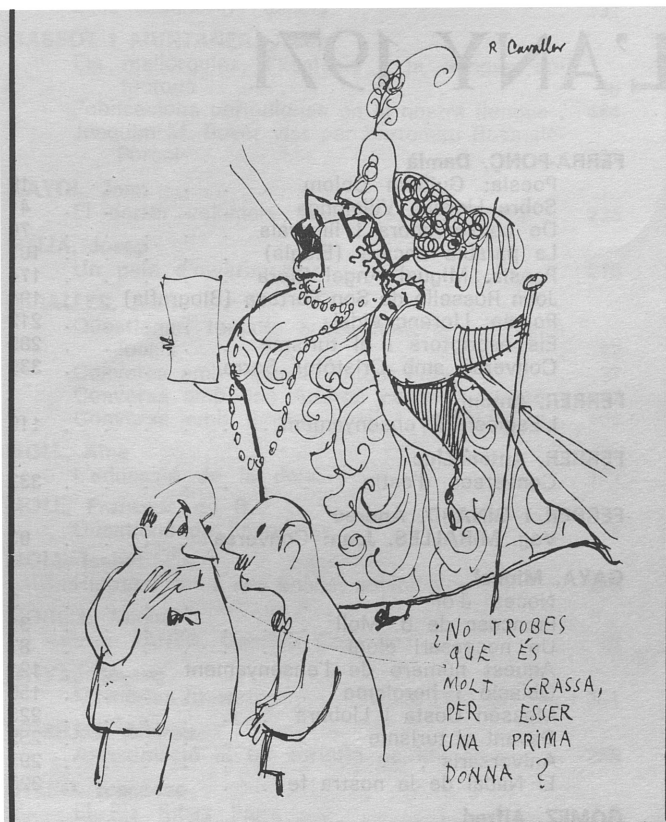
Els dos millors classificats en la festa final seran premiats amb una excursió al Rosselló, on també seran organitzades diferents actuacions.

UN CALENDARI DE PARET EN MALLORQUI

Finalment volem donar compte del magnífic calendari de paret, editat per l'**Obra Cultural Balear**, bellament imprès, amb il·lustracions d'Aleix Lluïa, i dedicat a la memòria del poeta Bartomeu Rosselló-Pòrcel, del qual figuren poemes impresos a cada una de les dotze fulles mensuals.

Aquest calendari constitueix un encert i una superació dels ja publicats anteriorment.

ELS BUROTS D'EN RAMON CAVALLER

INDEX DE L'ANY 1971

ALOMAR, Antoni-Ignaci Temes urbans	299	FERRÀ-PONÇ, Damià Poesia: Guillem Colom	18
ALOMAR, Toni Veg. Vilanova, Gabriel: Conversa	206	Sobre Llorenç Villalonga	41
AMENGUAL I PISÀ, Rosa Maria L'Escola d'Estiu a Mallorca	138	De conservadors i lliberals	70
BALLESTER, Ramon E. P. Francesc Bonafè M. SS. CC. contem- platiu, poeta i botànic	75	La paraula encara (Elegia)	107
L'ambaixada cultural i espiritual dels nostres Blauets a Londres	150	Poesia: Miguel Àngel Riera	174
Homenatge popular a Francesc de B. Moll	245	Joan Rosselló de Son Fortesa (Biografia)	194
BARCELÓ, Francesc de P. Alexandre Ballester a Barcelona	53	Poesia: Llorenç Vidal	212
BENNÀSSAR, Bartomeu La contestació dins l'Església	32	Els escriptors i el turisme	280
Vers una ètica de la contestació	61	Conversa amb Cristòfor Serra	339
Contrallums als valors del turisme	269	FERRER, Antoni L'Església i l'ensenyament	119
Perspectives de treball i compromís davant el sub-món del turisme	287	FERRER, Antoni-Lluc Converses d'estiu	333
BERTRAN I ORIOLA, Manuel Als poetes de Mallorca Miquel Gayà i Llorenç Moyà (poesia)	203	FERRER I GINARD, Andreu Veg. MIRALLES, Joan: Conversa	93
BESTARD COMAS, Joan Enquesta socio-religiosa a una parròquia de Palma	160	GAYÀ, Miquel Noces d'or	3
BISQUERRA, Francesc La població immigrant	125	Francesc de B. Moll	31
BONET, Maria del Mar Veg. LEAL ISERN, Josep Lluís: El primer «LP» de Maria del Mar Bonet	49	Un necessari elogi	87
BOSCH I SALAS, Francesc Església, sentit de la història i «aggiorna- mento»	224	Aquest número de l'ensenyament	121
BOVER, Jaume Música i cant pagesos a l'illa de Formentera	78	Oblació i heroisme	159
El futur dels alumnes d'un poble eivissenc	149	Mossèn Costa i Llobera	223
CAPMANY, Maria Aurèlia Sainet de la vida contemporània	64	Davant el turisme	255
Veg. JANER, Gabriel: Conversa	233	Aniversaris	295
CAPÓ, Josep Una rondaia de l'Avenc de Son Pou	103	El Nadal de la nostra fe	323
COLOM, Guillem Dos poemes	19	GÓMEZ, Alfred Problemàtica dels nostres Centres d'En- senyament Primari	139
Joan Pons i Marquès (Biografia)	90	HOMAR I MUNTANER, Francesca La brega (Narració)	330
Pòrtic en el primer full del «Llibre d'honor de Son Pou» (Poesia)	102	JANER, Gabriel Conversa amb Miquel Morell	10
COLOM CAÑELLAS, Antoni J. Jovellanos i la seva tasca educadora a Mallorca	324	La fira del Ram (Narració)	97
DEYA PALERM, Miquel Sobre un temps i uns homes	144	Petita memòria d'un mestre del meu temps	127
DOLÇ, Miquel Difícil herència (Poesia)	178	L'ensenyament modern a Mallorca (Confe- rència)	190
Presentació de Llorenç Moyà, Miquel Gayà i Bartomeu Marroig a la sessió que els «Amics de la Poesia» celebraren a Barce- lona el diumenge 25 de Novembre de 1945	204	Conversa amb Maria Aurèlia Capmany	233
		Els alumnes del Centre «Arthur Regniers» en viatge de vacances	277
		LEAL ISERN, Josep Lluís El primer «LP» de Maria del Mar Bonet	49
		LLABRÉS, Pere Catòlics i protestants a Mallorca	5
		Un «Pare nostre» per al nostre temps	188
		LLOMPART, Gabriel Un calendari de Quaresma	59
		LLOMPART, Josep Maria Les Memòries literàries d'En Llorenç Moyà Gilabert de La Portella	13
		«El silenci» de Gabriel Janer Manila	35
		Alguns aspectes de la vida cultural catalana (Conferència)	229
		Tres poemes de Jean Follain (Versió)	308
		MANRESA, Joan Isidor	337
		MARÍ, Isidor Ni Nova Cançó ni Cançó Catalana	105

- MARÍ, Josep**
Formentera avui i sempre 266
- MARTÍNEZ PAVIA, Pere**
L'art escènic i l'escola 131
- MASSOT I MUNTANER, Josep**
Els mallorquins, l'Església i la llengua au-
tòctona 66
Publicacions periòdiques en la nostra llengua . 164
Joaquim M. Bover vist per Bartomeu Rosselló-
Pòrcel 209
- MAYOL, Joan**
El darrer vell-marí (Narració) 235
- MELIÀ, Josep**
Un país d'owerbooking 276
- MIRALLES, Joan**
Qüestionari temàtic sobre història i folklore
locals 22
Conversa amb mossèn Antoni Pons 37
Conversa amb don Andreu Ferrer i Ginard . . 93
Conversa amb Bernat Vidal i Tomàs 166
- MOLL, Aina**
L'educació de la dona 122
- MOLL, Francesc de B.**
Qüestions de llenguatge 74
- MOLL, Isabel**
Hipòtesi per a una anàlisi sociològica 272
- MORELL, Miquel**
Veg. **JANER, Gabriel**: Conversa 10
- MOYA, Llorenç**
Memòries literàries . . . 14, 99, 171, 202, 242 i 301
- MURILLO, Andreu**
Aproximació al fet turístic de Menorca . . . 256
- OTERO, Francesc**
El Pla Ribas Piera 8
- PALAU I CAMPS, Josep Maria**
Un amic dels agricultors 272
- PONS, Antoni**
Veg. **MIRALLES, Joan**: Conversa 37
- QUETGLAS, Francesc**
La XII Setmana Internacional de Cine en color
a Barcelona 20
- QUINTANA, Josep Maria**
En Mateu Seguí ens ha deixat 162
- REYNÉS, Jaume**
Èxode 1971 88
El compromís profètic 187
- RIBAS I PIERA, Manuel**
Veg. **SEGUÍ PUNTAS, Mateu**: Manuel Ribas i
Piera o la honradesa professional 80
- RIERA, Antoni**
El romanç de «Les transformacions» 238
- RIERA, Miquel Àngel**
Biografia (Poesia) 175
- ROSSELLÓ-PÒRCEL, Bartomeu**
Inicis de la Renaixença: Joaquim M. Bover
(Text) 211
- ROSSELLO I SIMONET, Melcion**
L'antiga Escola Normal de mestres 132
- ROTGER AMENGUAL, Bartomeu**
L'educació d'adults a les Illes 135
- RUAIX, Josep**
Lectura del Salm I (Poesia) 60
- SAMPIETRO, Maria-Jesús**
La pintura 305
- SANZ, Joana Maria**
Mallorca davant el problema dels subnormals . 147
- SEGUÍ PUNTAS, Mateu**
Veg. **LEAL ISERN, Josep Lluís**: El primer «LP»
de Maria del Mar Bonet 49
Manuel Ribas i Piera o la honradesa pro-
fessional 80
- SERRA, Cristòfor**
Veg. **FERRÀ-PONÇ, Damià**: Conversa 339
- SERVERA BLANES, Rafel**
¿Com podem jugar en una terra lliure? . 226 i 296
- TARRIDA, Ignasi**
Veg. **OTERO, Francesc**: El Pla Ribas Piera . . . 8
- VICENS, Antònia**
El viatge (Narració) 285
- VIDAL ALCOVER, Jaume**
«Material de fulletó», la darrera novel·la d'An-
tònia Vicens 311
- VIDAL I TOMÀS, Bernat**
Veg. **MIRALLES, Joan**: Conversa 166
- VIDAL, Llorenç**
La pedagogia regionalista i els elements
essencials de l'educació 130
Hai-kais 69 (Poesia) 213
Tres dones pacifistes 309
- VILANOVA, Gabriel**
Un festival de música jove a Mallorca? . . . 48
Conversa amb Toni Alomar 206
- VILLALONGA, Llorenç**
Les tertúlies dels Peñaranda 275
Escodrinant arxius 326
- VILLANGÓMEZ LLOBET, Marià**
Notes per a una conquilla 27
Una vila eivissenca. Santa Eulàlia, II 55
Problemes de les Illes 77
Un digne casal per a un centre cultural
eivissenc 108
Poesia anglesa 152
Els municipis eivissencs 182
Sant Antoni o una vila ascendent a la vora
de la seva gran badia 214
Un agost de remarcable accent artístic 247
Aspectes turístics d'Eivissa 261
Del Congrés Internacional de Disseny Indus-
trial al Museu d'art contemporani 316
Desgràcies del Museu Arqueològic 341
- VIÑAS, Encarnació**
Sobre unas experiències de teatre a l'Escola
Normal 141
- VÀRIA**
A la ciutat dels llibres 47, 69, 106, 176, 207, 313
i 334
Lluc per Mallorca . . . . . 17, 75 150 i 338
Rosa dels vents:
25, 51, 77, 109, 152, 179, 216, 289, 316 i 341
Una carta dels Bisbes de les nostres Illes . 170

AUTORS I LLIBRES RESSENYATS

- ALBERTÍ, Josep**
Modus vivendi (D. Pons) 336
- ARDIT, Manuel J.**
La Inquisició al País Valencià (M. Gayà) . . . 47
- ARÚS, Joan**
Tres poetes: Maragall, Alcover, Guasch
(M. Gayà) 47
- CAPELLÀ, Llorenç**
No hi ha vent a la teulada (D. Ferrà-Ponç) . 177

COLOM, Guillem La cendra dels talaiots (M. Gayà)	208	TORRES, Bartomeu Miguel Costa y Llobera. Itinerario espiritual de un poeta (M. Gayà)	223
COLOMBÀS, Benet Sor Francisca Ana Cirer: una vida evangèlica (B. Oliver)	313	TRIADÚ, Joan 40 sonets de Shakespeare (M. Gayà)	47
COLOMINAS, Joan Entre la multitud (M. Gayà)	335	VALOR I SERRA, Jordi La nostra serra de Mariola i la seva llegenda bimilenària (M. Gayà)	47
ESPINAS, Josep M. Combat de nit (M. Gayà)	335	VALLS JORDÀ, Joan Antologia de poemes premiats (M. Gayà)	176
GARCÉS, Tomàs Plec de poemes (M. Gayà)	334	VIDAL, Llorenç Fundamentació de una pedagogia de la no- violència y ia paz (M. Gayà)	207
GUASP, Bartomeu Tardanies (A. Oliver)	336	VIDAL ALCOVER, Jaume Sophie o els mals de la discreció (D. Ferrà- Ponç)	208
JANER, Gabriel El silenci (J. M. Llompart)	35	VILLALONGA, Llorenç La Lulú (D. Ferrà-Ponç)	314
JORDANA, C. A. El món de Joan Ferrer (M. Gayà)	176	VILLANGÓMEZ LLOBET, Marià Versions de poesia moderna (M. Gayà)	334
KAFKA, Franz El castell (M. Gayà)	176	VICENS, Antònia Material de fulletó (J. Vidal Alcover)	311
KALIDASA Vikramórvaçi (M. Gayà)	47	ANÒNIMS O DE DIFERENTS AUTORS Segona antologia 1968-1969-1970 Premi de Poe- sia per a autors inèdits «Amadeu Ollers» (M. Gayà)	47
LEON ROCA, F. Blasco Ibáñez: política i periodisme (M. Gayà)	47	Estudis de lingüística i de filologia catalanes dedicat a la memòria de Pompeu Fabra en el centenari de la seva naixença (J. Massot)	177
MATHEU, Roser Vida i obra de Francesc Matheu (M. Gayà)	207	Resum d'història de Felanitx (F. de B. Moll)	107
MILLER, Henry El somriure al peu de l'escala (M. Gayà)	47		
MOIX, Terenci Món mascle (G. Janer)	177		
MOLL, Francesc de B. Els meus primers trenta anys (M. Castañer)	69		
MONJOS DE MONTSERRAT La Bíblia (J. Reynés i P. Llabrés)	106		
MUNAR, Gaspar La muntanya dels tres santuaris (M. Gayà)	47		
PROUST, Marcel Un amor de Zwan (M. Gayà)	313		
ROIG I LLOP, Tomàs Noves siluetes epigramàtiques (M. Gayà)	313		
SALINGER, J. D. Franny i Zooey (M. Gayà)	47		
SANTANDREU, Jaume Dos pams d'home (D. Pons)	338		

MANUEL VILANOVA Fiol

FILLS DE A. FABREGUES

(Papers especials)

Vascongada de Sobres y Bolsas, S. A.

Articles de Papereria

(Rollos teletipo, calculadora, precintos, etc.)

C/. Gumersindo, 85 - 87 - Tel. 25 11 31

PALMA DE MALLORCA

¿Ja sou soci de

l'OBRA CULTURAL BALEAR?

Demanau informació

C. Torre del Amor, 6 - Palma de Mallorca

SUBSCRIVIU-VOS

a la

Revista

LLUC

C/. Pau, 3

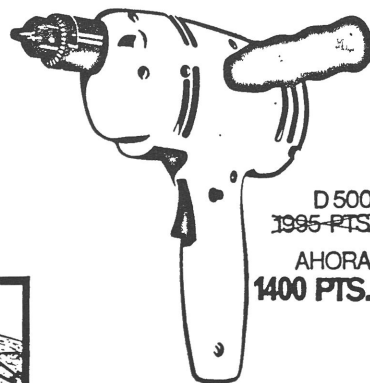
Palma de Mallorca

FERRETERIA GRIMALT BLANCH

AHORRE TIEMPO Y DINERO CON *Black & Decker*

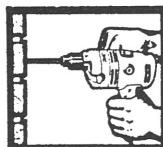
“HAGALO USTED MISMO”

CON LA TALADRADORA D500 Y SUS
ACCESORIOS PODRA EFECTUAR
INFINIDAD DE TRABAJOS FACILMENTE
(CORTAR, SERRAR, AGUJEREAR,
PULIR, ABRILLANTAR, ETC.)

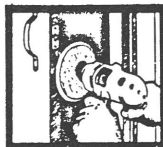

D 500
1995 PTS.
AHORA
1400 PTS.

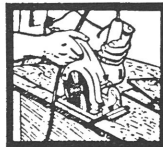
QUITART

TALADRAR

PULIR

SERRAR

Black & Decker

DEMOSTRACION
Y VENTAS

FERRETERIA GRIMALT BLANCH

c/. Sindicato, 122-126

c/. Aragón, 19-21

Pza. Navegación, 9 y Cerdà, 2

PALMA DE MALLORCA

DAES

CONFECIONS I BRODATS

Colón, 32 - Tel. 211358

PALMA DE MALLORCA

D'UNA MALA FOTOGRAFIA
FEIM UN BON RETRAT

FOTOGRAFIA RUL-LAN

Gral. Goded, 10

Davant la Diputació — PALMA

Corderia

Català i Riutort, S. L.

Llongeta, 14 — Tel. 221761 — Palma

MAGATZEMS SALVAT, S. A.

Colón, 2, 4 i 10

PALMA DE MALLORCA

BIBLIOTECA CATALANA «TEIDE»

(Selecció del catàleg)

CICLE DE LECTURA

(amb pràctiques i exercicis)

COMENCEM A LLEGIR. A. Garriga

1. **Beceroles** (6-7 anys)

2. **Estels** (7-8 anys) (il·l. Cesc)

Bon matí. S. Sorribas i Roig/J. Ruiz i Calonja

Quatre sota un pi. R. Mathieu

(Premi Escola Blanquerna)

SELECTA DE LECTURES. A. Martorell

Fragments literaris en poesia i en prosa. 3 vols.:

1. **Les plantes, els animals, els elements.**
2. **La mar, la plana, la muntanya.**
3. **Els pobles, les ciutats, els homes.**

OBRES BÀSIQUES

Diccionari de sinònims i antònims. S. Pey

Complement indispensable del Diccionari de la llengua

Gramàtica catalana. P. Fabra

Cinquena edició, amb observacions i un nou índex alfabètic de matèries.

Pràcticas de Catalán Básico. J. Llobera

Gramàtica i molts exercicis. **Clau**, en opuscle a part.

Arrel. O. Vergés

Resum d'història de Catalunya

Collecció

QUÈ CAL SABER

(Edició de butxaca)

Collecció

AVUI SABREU

LA PRIMERA COL·LECCIÓ DE DIVULGACIÓ CIENTÍFICA EN CATALÀ

1. **BIOLOGIA D'AVUI.** C. H. Waddington.
2. **FÍSICA D'AVUI.** E. N. de Andrade.
3. **QUÍMICA D'AVUI.** G. Porter (P. Nobel).
4. **LINGÜÍSTICA D'AVUI.** R. Cerdà.
5. **EL CATALÀ BÀSIC.** J. Llobera.
6. **COMPENDRE LA PINTURA.** C. Arean.
7. **PSICOLOGIA D'AVUI.** C. Garcia Pleyan.
8. **BARCELONA PAM A PAM.** A. Cirici.
9. **ECOLOGIA D'AVUI.** Jaume Terradas.

LA COL·LECCIÓ QUE ENTUSIASMA ELS INFANTS COM UN CONTE I ENSENYA COM UN LLIBRE CIENTÍFIC

Textos: A. Benet i E. Bagué

Il·lustrats a tot color per: M. Rius, R. Rius, A. M. Riera, E. Casademont, J. Agudé, M. Lluch, G. Carasusán, R. Culla, C. Solé i Vendrell, Maria Dolors Cardona, R. Font.

4 volums cada sèrie:

- 1.ª sèrie: **Els ocells**
- 2.ª sèrie: **Les plantes**
- 3.ª sèrie: **Els elements**
- 4.ª sèrie: **L'època dels castells**
- 5.ª sèrie: **Plantes industrials**
- 6.ª sèrie: **L'artista i l'art**
- 7.ª sèrie: **Animals domèstics**

COMPREU-LOS A LA VOSTRA LLIBRERIA

EDITORIAL TEIDE, S.A.

Viladomat, 291

Barcelona-15

